

Flickr: ahisgett CC BY

PRZEWODNIK PO
OTWARTYCH ZASOBACH EDUKACYJNYCH

Opracowanie: Karolina Grodecka, Kamil Śliwowski

wersja 4. zaktualizowana
Koalicja Otwartej Edukacji, 2012

Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych powstał dzięki wsparciu

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Grafika na okładce autorstwa ahisgett, licencja CC BY 2.0, źródło: <http://www.flickr.com/photos/hisgett/5292900367/>

Przewodnik udostępniany na licencji **Creative Commons: Uznanie autorstwa, Na tych samych warunkach 3.0**. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów i Koalicji Otwartej Edukacji. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści pod warunkiem wskazania autorów i Koalicji Otwartej Edukacji jako właścicieli praw do tekstu oraz zachowania niniejszej informacji licencyjnej tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Tekst licencji dostępny na stronie: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>

SPIS TREŚCI

O przewodniku	s. 5
Otwartość w edukacji	s. 7
Otwarte Zasoby Edukacyjne	s. 9
Wolne licencje	s. 11
Domena publiczna	s. 19
Katalog Otwartych Zasobów Edukacyjnych	s. 23
Wyszukiwanie Otwartych Zasobów Edukacyjnych	s. 43
Publikowanie i wykorzystanie otwartych treści w serwisach web 2.0	s. 51
Oznaczanie treści licencjami	s. 79
Dostępność zasobów w Internecie (J. Zadrożny).....	s. 91
Wykorzystane źródła	s. 95

○ PRZEWODNIKU

Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych został przygotowany głównie z myślą o nauczycielach szkolnych, niemniej jednak każda osoba zainteresowana otwartością w edukacji, znajdzie tutaj praktyczne informacje, jak działać w otwartym modelu publikacji.

Przewodnik to wiedza w pigułce. Jeśli chcesz zdobyć solidne podstawy teoretyczne na temat OZE, przewodnik to idealny punkt startowy. Jest również dobrym sposobem na usystematyzowanie problematyki otwartych treści. Znajdują się w nim najważniejsze informacje o idei OZE, katalog zasobów i sposobów wyszukiwania, założenia licencji Creative Commons, narzędzia do otwartego publikowania i wiele innych wskazówek.

Raport HORIZON 2010 prognozował, że rozwój otwartych treści edukacyjnych na szeroką skalę to kwestia maksymalnie jednego roku. Naszym zdaniem otwartość w edukacji dawno przekroczyła etap prognozy. Mamy nadzieję, że po przeczytaniu przewodnika dowiesz się, że przewidywane trendy mają już bardzo realny kształt. Życzymy interesującej lektury.

Zespół Koalicji Otwartej Edukacji

OTWARTOŚĆ W EDUKACJI

Idea otwartej edukacji zbudowana jest na przekonaniu, że wiedza całego świata jest dobrem publicznym, dlatego każdy powinien mieć swobodę wykorzystywania, dostosowywania do swoich potrzeb, ulepszania i rozpowszechniania materiałów edukacyjnych bez ograniczeń by uczynić edukację zarówno bardziej dostępną, jak i bardziej skuteczną.

Otwarta edukacja edukacją przyszłości

Efektom działania w otwartym modelu jest otwarta publikacja treści, nazywanych w kontekście edukacji - otwartymi zasobami edukacyjnymi (OZE). Jest to sposób udostępniania treści, pozwalający na ich szerokie wykorzystywanie – bez przeszkód technologicznych ani prawnych (z otwartą licencją na ich dalsze wykorzystywanie).

Generalnie otwartość to, z jednej strony, kwestia dostępności treści, a z drugiej, zapewnienia ich odbiorcom i użytkownikom określonych swobód. Obok otwartej edukacji mamy otwartą naukę, kulturę, otwarte treści, oprogramowanie, licencje, standardy, instytucje... i otwartych na kooperację i wzajemne uczenie się od siebie ludzi. Wspólnym mianownikiem tych zjawisk jest chęć rozwijania współpracy opartej o wzajemną otwartość na pracę innych i swobodę korzystania ze wspólnych materiałów przez każdą ze stron: autorów, współautorów, instytucje i odbiorców.

Dlaczego wybieramy otwartość?

Powszechny dostęp do informacji pozwala na zwiększenie pozytywnych efektów działań, służy budowaniu renomy instytucji, umożliwia wprowadzanie nowych modeli współpracy z innymi instytucjami, wreszcie pozwala na innowacyjne działania angażujące bezpośrednio odbiorców.

Zapewnienie dostępu do treści to zadanie, które z pomocą technologii cyfrowych może być realizowane przy niemal zerowych kosztach. Jednocześnie otwartość służy

zarówno organizacji – która dzięki temu może skuteczniej się komunikować.

Otwartość to także sposób na maksymalizację społecznego zysku płynącego z działań organizacji.

Otwarta dystrybucja wiedzy i informacji pomiędzy organizacjami ułatwia tworzenie nowych projektów, przyspiesza proces wdrażania wiedzy i jej aktualizowania, wreszcie – zapobiega dublowaniu się wysiłków.

Otwarte publikacje dają znacznie większy od standardowego zwrot nakładów na inwestycje w postaci udzielonej pomocy, informacji, generowania nowych projektów w oparciu o dostępną wiedzę i możliwości współpracy.

OTWARTE ZASOBY EDUKACYJNE

Flickr CC BY bachmot

Otwarte Zasoby Edukacyjne (ang. *Open Educational Resources, OER*) definiowane są jako te materiały, które są publicznie dostępne w internecie (bez kontroli dostępu), opublikowane wraz z prawem do dalszego wykorzystania (w tym celu zalecane jest stosowanie tzw. wolnych licencji) i najczęściej rozwijane w otwarty sposób. [1]

Powszechne już wykorzystanie komputerów i internetu jest dla nauczycieli ogromną szansą – jeszcze nigdy samodzielne przygotowanie bądź znalezienie i dostosowanie do własnych potrzeb interesujących i przydatnych pomocy naukowych nie było tak łatwe.

Spółeczność akademicka zawsze dzieliła się wiedzą. Raport OECD *Giving Knowledge for Free: the emergence of Open Educational Resources* wykazał, że ponad 3000 kursów z ponad 300 uniwersytetów było dostępnych na świecie w 2007 roku. Rosnąca liczba inicjatyw otwartego udostępniania treści edukacyjnych spowodowała powstanie ruchu Otwartych Zasobów Edukacyjnych (OZE). [2]

Termin Otwarte Zasoby Edukacyjne po raz pierwszy został użyty podczas *Forum on the*

Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries przy UNESCO w 2002 r. Uczestnicy spotkania dostrzegli wtedy potrzebę tworzenia dostępnych dla wszystkich zasobów edukacyjnych.

Nie istnieje centralna organizacja grupująca, zarządzająca czy standaryzująca procedury OZE. Otwarte Zasoby Edukacyjne to termin określający **wiele zróżnicowanych inicjatyw edukacyjnych z całego świata**, zorganizowanych zarówno w tradycyjny, jak i innowacyjny sposób, mających różne cele i grupy beneficjentów. Istnieje jednak zgoda czym OZE są.

Otwarte Zasoby Edukacyjne to materiały dostępne do dalszego wykorzystania, bez konieczności pytania kogokolwiek o zgodę. Zasoby mogą mieć formę podręczników, kursów online, sylabusów, testów, multimediów, oprogramowania i innych narzędzi, które można wykorzystać w procesie nauczania i uczenia się. Mówiąc ogólnie, mogą to być materiały dedykowane, opracowane na potrzeby programu kształcenia lub każdy inny zasób, który w procesie kształcenia można wykorzystać. **Każdy ma prawo** się nimi dzielić, adaptować, poprawiać i tłumaczyć na inne języki. **Aby było to legalne w świetle prawa autorskiego przy ich publikacji stosowane są tzw. wolne licencje.**

Dzięki nim korzystanie z otwartych zasobów jest proste. Zgodnie z zapisami wolnej licencji każdy może:

- ponownie wykorzystywać materiały opracowane przez innych,
- zmieniać, przekształcać, adaptować do swoich celów i potrzeb (np. tłumaczyć teksty w j. obcych),
- łączyć z innymi materiałami (remixować, np. tekst z dźwiękiem),
- ponownie rozpowszechniać - dzielić się swoją pracą z innymi. [4]

OTWARTE ZASOBY W POLSCE

Polskie organizacje zaangażowane w tworzenie otwartych projektów edukacyjnych to 13 instytucji i organizacji skupionych wokół Koalicji Otwartej Edukacji, której celem jest promowanie metod, ideałów i dobrych praktyk OZE. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Fundacja Nowoczesna Polska, Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (polski partner Creative Commons) oraz Stowarzyszenie Wikimedia Polska to członkowie założyciele Koalicji. Polska jest dziś postrzegana jako jeden z liderów innowacji na rzecz otwartości w edukacji. [3]

DEKLARACJA KAPSZTADZKA

W styczniu 2008 r. została opublikowana **Kapsztadzka Deklaracja Otwartej Edukacji**, jeden z kluczowych dokumentów określających cele i metody ruchu OZE. Deklaracja była efektem spotkania i wspólnej pracy kilkudziesięciosobowej grupy pracowników organizacji pozarządowych, przedstawicieli instytucji naukowych i administracji państwowej, nauczycieli i autorów materiałów edukacyjnych z całego świata. [3]

3 filary Deklaracji:

- **nauczyciele i uczyć się** zaangażowani w tworzenie, wykorzystywanie, dostosowywanie do swoich potrzeb oraz ulepszanie otwartych zasobów edukacyjnych
- **otwarte zasoby edukacyjne** publikowane na wolnych licencjach, w formatach zapewniających w praktyce prawa gwarantowane przez licencje, oraz dostępnych na różnorodnych platformach technicznych
- **polityka otwartej edukacji** - organy władzy oraz dyrekcje szkół i uniwersytetów powinny nadać otwartej edukacji najwyższy priorytet.

Deklaracja została przetłumaczona na język polski.

WOLNE LICENCJE

Flickr CC BY Franz Patzig

Na świecie powszechnie obowiązującym systemem ochrony praw twórców/autorów jest prawo autorskie. W Polsce regulowane jest ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 roku. Czas trwania autorskich praw majątkowych wynosi 70 lat od śmierci twórcy lub ostatniego z współtwórców.

Prawo autorskie jest na tyle restrykcyjne, że w znacznym stopniu ogranicza wykorzystanie twórczości przez innych użytkowników. W odniesieniu do przestrzeni cyfrowej, zapisy ustawy o prawie autorskim roku nie uwzględniają nowych mechanizmów publikacji, komunikacji i korzystania z twórczości innych.

Ograniczenia te stały się punktem wyjścia do stworzenia alternatywnych systemów licencjonowania - wolnych licencji, które są znacznie bardziej liberalne dla odbiorców (użytkowników) zasobów cyfrowych.

WOLNE LICENCJE:

- GNU GPL (General Public License)
- Creative Commons Uznanie Autorstwa (CC BY)
- Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach (CC BY-SA)

LICENCJE CREATIVE COMMONS

Creative Commons jest międzynarodowym projektem oferującym darmowe rozwiązania prawne i inne narzędzia służące zarządzaniu przez twórców prawami autorskimi do swoich utworów. Creative Commons wspiera wolną kulturę: produkcję i wymianę utworów traktowanych jako dobro wspólne. Creative Commons powstała w 2001 r. jako amerykańska organizacja pozarządowa. Polski oddział działa od 2005 r.

Podstawowym narzędziem Creative Commons są licencje prawne pozwalające zastąpić tradycyjny model „Wszystkie prawa zastrzeżone” zasadą „Pewne prawa zastrzeżone” – przy jednoczesnym poszanowaniu zasad prawa autorskiego. Licencje Creative Commons wykorzystują prawo autorskie, aby umożliwić autorowi przekazanie innym części przysługujących mu praw. Nie wymagają całkowitego zrzeczenia się praw autorskich. Autor ma do wyboru zestaw czterech różnych warunków udostępnienia swojego utworu, dzięki temu może samodzielnie określić zasady, na których chce dzielić się swoją twórczością z innymi.

Cztery podstawowe warunki licencji CC to [3]:

- **Uznanie autorstwa.** Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne pod warunkiem, że zostanie przywołane nazwisko autora pierwowzoru.

- **Na tych samych warunkach.** Wolno rozprowadzać utwory zależne jedynie na licencji identycznej do tej, na jakiej udostępniono utwór oryginalny.

- **Użycie niekomercyjne.** Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne jedynie do celów niekomercyjnych.

- **Bez utworów zależnych.** Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór jedynie w jego oryginalnej postaci – tworzenie utworów zależnych nie jest dozwolone.

Zestaw tych warunków tworzy 6 różnych licencji Creative Commons

Licencja	Symbol	Sposób wykorzystania	Co można robić z utworem
Uznanie autorstwa (BY)		Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none">•Kopiować•Zmieniać•Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór•Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach (BY-SA)		Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none">•Kopiować•Zmieniać•Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór•Publikować tylko na takiej samej licencji jak licencja oryginału

Licencja	Symbol	Sposób wykorzystania	Co można robić z utworem
Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych (BY-ND)	 	Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór tylko w jego oryginalnej postaci •Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne (BY-NC)	 	Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach (BY-NC-SA)	 	Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować tylko na takiej samej licencji jak licencja oryginału
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych (BY-NC-ND)	 	Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować na dowolnej licencji

Tab. 1. Licencje Creative Commons

Każda z licencji zawiera warunek BY co oznacza, że warunkiem koniecznym przy wykorzystywaniu utworu oryginalnego jest: podanie listy autorów oraz informacji, że utwór jest dostępny na danej licencji.

CZYM SĄ WOLNE LICENCJE (ANG. COPYLEFT)?

Udostępnienie twórczości na wolnych licencjach oznacza, że każdy ma prawo ją wykorzystywać, poprawiać, dostosowywać, powielać, rozprowadzać za darmo lub za opłatą, oraz upowszechniać swoje udoskonolenia, aby mogła z nich korzystać cała społeczność.

Wolna licencja to rodzaj umowy, którą autor utworu, właściciel praw autorskich, zawiera z całą resztą ludzkości. Zgodnie z Definicją Wolnych Dóbr Kultury licencja uznawana za wolną musi gwarantować:

- wolność **wykorzystywania utworu** i czerpania korzyści z jego używania
- wolność **poznawania utworu** i stosowania nabytej w ten sposób wiedzy
- wolność **tworzenia i rozpowszechniania kopii** informacji lub utworu, w całości lub we fragmentach
- wolność **wprowadzania zmian i poprawek**, i rozpowszechniania utworów pochodnych [10].

Czy licencje CC to to samo co wolne licencje?

Nie wszystkie licencje Creative Commons są wolne. Z sześciu istniejących licencji (opis każdej z nich znajduje się na stronie <http://creativecommons.pl/polskie-licencje-cc/>), tylko dwie są w pełni wolne:

- **Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0** lub inna wersja językowa tej licencji opublikowana przez organizację Creative Commons. Teksty licencji pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>. Znana również jako CC-BY;
- **Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0**. lub inna wersja językowa tej licencji opublikowana przez organizację Creative Commons. Tekst licencji pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Znana również jako CC-BY-SA.

Należy więc zwrócić uwagę na to jaką konkretnie licencję CC wybrał autor dzieła, które chcemy wykorzystać.

Inne wolne licencje [5]

Licencja CC0 (Creative Commons Zero) - w praktyce przenosi utwór do domeny publicznej poprzez oświadczenie twórcy, że rezygnuje ze wszelkich roszczeń prawno-autorskich; nie nakłada nawet obowiązku podania autora przy wykorzystaniu utworu.

Pytanie, po co zostało utworzone CC0 – dodatkowy wobec istniejących już licencji mechanizm uwalniania treści? Otóż ma on zapewnić jeszcze większą swobodę korzystania z utworów niż ta, którą daje licencja Creative Commons Uznanie autorstwa. Sposobem na osiągnięcie tego

celu jest całkowite zrzeczenie się praw do utworu, łącznie na przykład z wymogiem uznania autorstwa.

W praktyce CC0 przenosi utwór do domeny publicznej (o ile jest to dozwolone w danym systemie prawa). W przeciwieństwie do licencji Creative Commons dostosowywanych do każdej jurysdykcji, CC0 cechuje uniwersalność, wynikająca z niezwiązania jej z konkretnym systemem prawa – czym przypomina wiele licencji open source (otwartego kodu źródłowego). Chociaż skuteczność CC0 może różnić się w zależności od państwa, to pozostaje najbardziej kompletnym narzędziem do wspierania domeny publicznej.

Na gruncie prawa polskiego autorskie prawa osobiste są niezbywalne, jednak istnieje możliwość, aby twórca zobowiązał się do niewykonywania tych praw. Złożenie oświadczenia CC0 może stanowić taką (wiązącą) deklarację. Z racji na – istniejące także w Polsce – bardzo różnorodne ograniczenia w zrzekaniu się praw autorskich majątkowych i osobistych, CC0 zawiera również dodatkowy mechanizm w postaci licencji. Objęcie nią utworu nie przenosi go do domeny publicznej, niemniej jednak udostępnia go na warunkach maksymalnie do tego stanu zbliżonych. CC0 oznacza udzielenie niewyłącznej licencji, otwartej w maksymalnym możliwym stopniu. Licencja ta jest nieodpłatna, nie daje się przenosić, nie zawiera zezwolenia na sublicencjonowanie. Jest niewyłączna, nieodwołalna i bezwarunkowa oraz udzielana na maksymalny okres dozwolony przez prawo właściwe. Licencja ma obejmować korzystanie za pośrednictwem wszelkich istniejących obecnie lub w przyszłości środków przekazu (bez ograniczenia liczby egzemplarzy), do jakiegokolwiek celu (z wyraźnym zezwoleniem na korzystanie komercyjne, reklamowe i w celu promocji). Więcej o licencji CC 0 w opracowaniu Krzysztofa Siewicza (<http://koed.org.pl/2011/10/creative-commons-zero-w-polskim-prawie/>).

GNU FDL - Licencja GNU Free Documentation License (GNU FDL) jest najstarszą wolną licencją. Została napisana przez Free Software Foundation głównie do stosowania przez autorów dokumentacji wolnego oprogramowania i tak jest nadal wykorzystywana.

Licencja Free Art Licence została stworzona dla tych, którzy chcą udostępniać swoje utwory artystyczne na zasadach podobnych do GNU FDL, ale bez uciążliwego warunku dodawania do utworu pełnego tekstu licencji. Licencja ta ma zbliżone warunki do GNU FDL i CC-BY-SA, czyli zezwala na dowolne kopiowanie i tworzenie utworów zależnych. Wzór licencji jest dostępny na stronie: Copyleft Attitude <http://artlibre.org>.

CZYM JEST OTWARTOŚĆ PUBLIKACJI?

Otwarta publikacja to taka, która jest udostępniona w formie elektronicznej zezwalającej na szerokie wykorzystywanie treści - bez przeszkód technologicznych czy prawnych. W praktyce oznacza to udostępnienie wyników badań oraz materiałów edukacyjnych w Internecie. Może to być główny lub uzupełniający tradycyjne modele sposób upowszechniania wiedzy. Zakres otwartości treści zawsze wiąże się z decyzjami autorów i może być wyrażony dzięki otwartym licencjom, które określają dalsze ich wykorzystanie.

Otwartość wyraża się z jednej strony decyzją właścicieli o szerokim udostępnieniu utworów, a z drugiej w zapewnieniu ich odbiorcom określonych swobód. Idea otwartości zbudowana jest na przekonaniu, że każdy powinien mieć prawo i swobodę wykorzystania, dostosowywania do swoich potrzeb, ulepszania oraz ponownego przetworzenia wiedzy, która stanowi dobro wspólne.

RODZAJE OTWARTOŚCI

Prawna otwartość jest gwarancją prawa do ponownego wykorzystania publikacji, zapewnia demokratyczny dostęp do zasobów. Prawnie uregulowana otwartość jest podstawą dla drugiego rodzaju otwartości - technicznej, która polega na: dostępności zasobów w sieci, otwartości standardów i łatwości dystrybucji, co z kolei przekłada się na zwiększenie zasięgu jej odbioru.

POZIOMY OTWARTOŚCI PUBLIKACJI (KONTEKST PRAWNY)

Publikacja może być bardziej lub mniej otwarta ze względu na sposób jej udostępnienia i warunki prawne, na jakich została udostępniona. Można wyróżnić następujące stopnie otwartości:

Rys. 1. Poziomy otwartości W: *Otwartość w publicznych instytucjach kultury, 2011*, oprac. Hofmokr, Tarkowski, Śliwowski

ZALETY STOSOWANIA WOLNYCH LICENCJI [7]

Prace na licencji '**Uznanie autorstwa**' (CC BY) mogą być ponownie rozpowszechniane i przetwarzane bez ograniczeń, jedynie pod warunkiem zachowania informacji dotyczących autorstwa. Oznacza to, że mogą być tłumaczone, dostosowywane do lokalnych standardów, wykorzystywane w produktach komercyjnych i łączone z dowolnymi materiałami edukacyjnymi. Licencja CC BY zezwala na dalsze wykorzystywanie każdemu i do dowolnych celów, jeśli tylko oryginalny autor pozostanie właściwie opisany.

Licencja '**Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach**' (CC BY-SA) oznacza, że wszystkie utwory pochodne muszą być opublikowane na tej samej licencji, co oryginał i zachować informację o autorze. Ten warunek jest atrakcyjny dla organizacji/osób, które pragną, aby wykorzystywanie ich utworów powiększało pulę otwartych zasobów poprzez zastrzeżenie, aby każdy utwór pochodny był również otwarty, nawet kosztem utraty wielu potencjalnych zastosowań. Jednak utworów opatrzonych warunkiem 'Na tych samych warunkach' często nie

można łączyć z innymi otwartymi zasobami edukacyjnymi, co może stanowić istotną barierę dla wielu grup studentów czy nauczycieli.

JAK DOTRZYMAĆ WARUNKÓW LICENCJI?

Poza przestrzeganiem warunków licencji (zob. Tab 1. Licencje Creative Commons - ostatnia kolumna, s. 12-13) istotny jest także sposób oznaczenia efektów naszej pracy, jeśli została przerobiona, zmieniona, zaadaptowana lub tylko skopiowana.

Wymogi licencji są spełnione po dołączeniu do nowo opracowanego tekstu/prezentacji/artykułu w sposób widoczny dla czytelnika następującego tekstu:

Dzieła zależne:

- te same warunki: jeśli zmieniamy, np. prezentację na lekcję biologii, która jest dostępna na licencji z warunkiem SA, należy podać: Autorów oryginału, link do oryginału, licencję oryginału. Będą to wszystkie treści dostępne na licencji CC BY-SA, CC BY-NC-SA.
- inne licencje: jeśli zmieniamy scenariusz warsztatów, które są dostępne na licencji zezwalającej na publikowanie na tej samej lub dowolnej licencji, należy podać: Autorów oryginału, link do oryginału, licencja oryginału, nowa nadana przez nas licencja. Będą to wszystkie treści na licencji CC BY, CC BY-NC.

Kopia (bez dzieł zależnych): W przypadku wiernej kopii utworów należy podać autorów, nazwę licencji i link do licencji. Będą to treści na licencji CC BY-ND, CC BY-NC-ND. Te elementy należy uwzględnić także przy treściach dostępnych na każdej innej licencji.

Użycie niekomercyjne: W przypadku użycia niekomercyjnego należy dodać zapis jak określono wyżej w zależności od rodzaju licencji

PAMIĘTAJ O BIBLIOGRAFII

Jeśli pracujesz nad większym tekstem i wykorzystujesz prace na różnych licencjach, musisz pamiętać o kompatybilności licencji. W bibliografii należy podać przy każdej wykorzystanej publikacji licencję i link do oryginału. Więcej o kompatybilności znajduje się w rozdziale "Publikowanie i oznaczanie treści licencjami".

WOLNE LICENCJE W PRAKTYCE

Przygotowując się do lekcji, pisząc scenariusz lub pracując nad prezentacją, możesz skorzystać z zasoby dostępnych w Internecie na otwartych zasadach. Na przykład:

- tłumaczenie artykułu i wykorzystanie go w całości lub fragmencie do pracy z uczniami,
- wykorzystanie gotowego konspektu lekcji i dostosowanie go do potrzeb własnej lekcji,
- wykorzystanie nagrania muzycznego jako podkładu do animacji/prezentacji, etc.

W każdym powyższym przypadku, niezależnie od tego czy oryginalny materiał jest przerabiany czy wykorzystywany w zmienionej formie, **należy podać autora, wskazać pierwotne miejsce publikacji materiału** [poprzez podanie linku] **oraz określić licencję.**

DOMENA PUBLICZNA

Poza systemami licencji otwartych, funkcjonuje Domena publiczna (DP). W największym znaczeniu jest to **twórczość, z której można korzystać bez ograniczeń**, ponieważ prawa majątkowe do twórczości wygasły lub twórczość ta nigdy nie była lub nie jest przedmiotem prawa autorskiego. [8]

Domena publiczna definiowana jest jako abstrakcyjny zbiór utworów, które nie są kontrolowane, zabezpieczone czy zawłaszczone przez kogoś na mocy systemu własności intelektualnej. Określenie to ma wskazywać, że utwory są **"własnością publiczną", dostępne dla każdego z nas, do wykorzystania w dowolnym celu.**

O domenie publicznej mówi się najczęściej w opozycji do utworów, których wykorzystanie jest ograniczone. Zgodnie ze współczesnym polskim prawem autorskim oryginalne prace literackie, dzieła sztuki, utwory muzyczne itp. **są chronione prawem od momentu ich stworzenia aż do 70 lat od śmierci autora/współtwórców. Po tym czasie wygasa autorskie prawo majątkowe, a utwór wchodzi do domeny publicznej** [9]. Na świecie okres obowiązywania prawa autorskiego jest różny w różnych krajach w zależności od narodowych systemów legislacji. W krajach Unii to 70 lat, w Stanach Zjednoczonych to okres 100 lat, w krajach azjatyckich 50 lat. Balfour Smith z Duke University bazując na wykazie państw i obowiązujących w nich standardowych regulacji prawa autorskiego w Wikipedii, opracował **mapę przedstawiającą czas obowiązywania prawa autorskiego w różnych krajach świata.** Mapa dostępna na europejskiej stronie Dnia Domeny Publicznej (http://www.publicdomainday.org/sites/www.publicdomainday.eu/files/World_copyright-terms.jpg).

Oznaczenie Domeny Publicznej

W przypadku utworów znajdujących się w Domenie publicznej nie ma obowiązku ich oznaczania w repozytoriach, serwisach lub bibliotekach cyfrowych. Niektóre repozytoria, np. Wikimedia Commons stosują odpowiednie oznaczenia graficzne i opisy.

DOMENA PUBLICZNA W POLSCE

W polskim systemie prawnym nie ma definicji *public domain*. Nie oznacza to, że w polskiej kulturze korzystanie z zasobów będących własnością publiczną jest niemożliwe. Pojęcie to nie jest zakorzenione ani powszechnie stosowane. Niemniej jednak istnieje wiele inicjatyw i projektów, które opierają się na twórczości, do której wygasły autorskie prawa majątkowe, czyli będących w Domenie publicznej. Korzystają z niej biblioteki cyfrowe, dygitalizując i udostępniając kopie cyfrowe utworów w Internecie. Przykładem może być **Biblioteka Cyfrowa Polona.**

Na gruncie polskim Koalicja Otwartej Edukacji podejmuje aktywne działania mające na celu upowszechnienie i zakorzenienie w świadomości publicznej istnienie Domeny publicznej. Jednym z **ważniejszych projektów edukacyjnych**, który czerpie z zasobów DP, jest **Szkolna Biblioteka Internetowa Wolne Lektury** (projekt prowadzony przez Fundację Nowoczesna Polska) oraz działania Stowarzyszenia Wikimedia Polska, szczególnie **Wikiźródła**. Jest to oddolna inicjatywa mającą na celu cyfryzację zasobów z Domeny publicznej lub udostępnianych na wolnych licencjach. Zakres działania Wikiźródeł pokrywa się po części z działaniami bibliotek cyfrowych (skupionych w ramach **Federacji Bibliotek Cyfrowych**), które także digitalizują twórczość. Jednak Wikiźródła udostępniają nie tylko skany oryginałów lecz pełne teksty źródłowe w postaci hipertekstu wyposażonego w spis treści. Stanowi to prawdopodobnie największą wartość dodaną projektu. W dalszej części przewodnika, w Katalogu OZE, znajduje się lista repozytoriów materiałów edukacyjnych dostępnych w DP.

Innym przykładem wykorzystywania zasobów Domeny publicznej są **Spółeczne Pracownie Digitalizacji (SPD)** działające przy bibliotekach cyfrowych, np.: przy Śląskiej Bibliotece Cyfrowej, Bałtyckiej Bibliotece Cyfrowej, Miejskiej Bibliotece Publicznej w Słupsku. Praca w SBP polega na wykorzystaniu zaangażowania społecznego do działania profesjonalnego (zgodnie z ideą sieci 2.0) oraz udostępnienie stanowisk do digitalizacji i tworzenia zasobów cyfrowych. W efekcie działania tylko Śląskiej SPD powstało ponad 4 tys. cyfrowych kopii zasobów (przy udziale 13 wolontariuszy), co stanowi 23% zasobów ŚBC.

DZIEŃ DOMENY PUBLICZNEJ

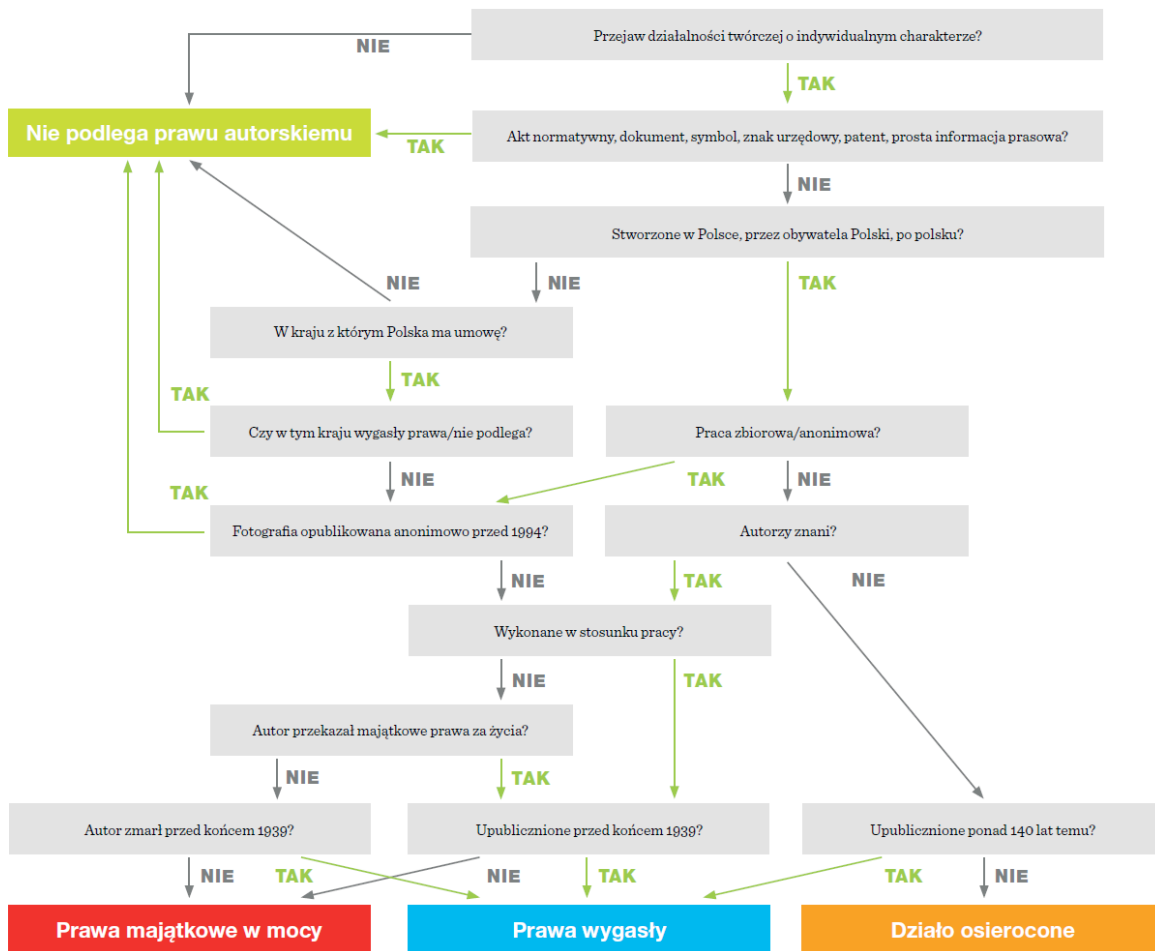
Koalicja Otwartej Edukacji od 2009 roku organizuje Dzień Domeny Publicznej (DDP). Pod koniec grudnia instytucje kultury świętują poszerzenie zasobów DP, które po 70 latach od śmierci twórców zostają uwolnione 1 stycznia każdego roku. Stałym elementem obchodów jest **generowanie listy autorów**, których twórczość przechodzi do Domeny Publicznej. Od 2009 r. listy są generowane przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu w oparciu o Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny (NUKAT). Co roku lista ta przekracza 500 osób.

Od 2010 r. Koalicja prowadzi osobną stronę poświęconą Domenie publicznej (<http://domenapubliczna.org>). Informacje na temat obchodów Dnia Domeny Publicznej z lat poprzednich znajdują się na stronie Koalicji (<http://koed.org.pl/category/dp/>).

LICZNIK I KALKULATOR DOMENY PUBLICZNEJ

Podczas obchodów Dnia Domeny Publicznej 2011 odbyła się premiera **licznika Domeny Publicznej**, opracowanego w ramach projektu Wolne Lektury (Fundacja Nowoczesna Polska) – największej internetowej biblioteki tekstów lektur szkolnych dostępnych w Domenie publicznej. Po wpisaniu nazwiska twórcy do pola wyszukiwarki, licznik informuje jak długi jest okres oczekiwania na przejście jego twórczości do zasobów Domeny publicznej (w latach, dniach, godzinach, minutach i sekundach (zob. np. Czesław Miłosz). Obecnie w bazie licznika znalazło się około 800 nazwisk twórców głównie literatury pięknej i poezji, których twórczość wchodzi do kanonu lektur szkolnych.

Równoległe do licznika Wolnych Lektur, trwały prace nad **Kalkulatorem Domeny Publicznej**. Na gruncie polskim, Tomasz Ganicz ze Stowarzyszenia Wikimedia Polska, opracował **diagram przechodzenia dzieł do Domeny Publicznej** dostępny w Wikipedii. (http://pl.wikipedia.org/wiki/Domena_publiczna#Przechodzenie_dzie.C5.82_do_domeny_publicznej).

Rys. 2. Ganicz, T., 2010, Diagram przechodzenia do domeny publicznej w polskim prawie autorskim - dotyczy dzieł pierwotnych W: *Otwartość w publicznych instytucjach kultury, 2011*, oprac. Hofmokl, Tarkowski, Śliwowski

Na podstawie diagramu został zaprojektowany i udostępniony [kalkulator Domeny publicznej](http://domena.koed.org.pl/), który jest dostosowany do zasad polskiego prawa autorskiego. Kalkulator pozwala w szybki sposób ustalić status prawny danego dzieła. Działa na zasadzie testu – musimy odpowiedzieć na kilka kluczowych pytań związanych z analizowanym dziełem dotyczących autorstwa, pochodzenia, czasu powstania, typu dokumentu. Po udzieleniu odpowiedzi Kalkulator informuje nas o statusie prawnym utworu. Kalkulator jest dostępny pod adresem: <http://domena.koed.org.pl/>

Domena publiczna

Czy mamy do czynienia z przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze?

Tak

Nie

Wyślij odpowiedź

Kod źródłowy dostępny na licencji GNU AGPL. Autor: Radek Czajka. Copyright © Fundacja Nowoczesna Polska.
Treść dostępna na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL. Copyright © Tomasz Ganicz.

Rys. 3. Polski kalkulator Domeny Publicznej

Katalog Otwartych Zasobów *

* źródło zdjęcia: <http://freerangestock.com/details.php?gid=&sgid=&pid=759>

W tej części przewodnika znajduje się katalog otwartych zasobów, w którym opisano wyszukiwarki i repozytoria gromadzące zasoby głównie na wolnych licencjach, znajdujące się w Domenie publicznej (zasoby, do których wygasły autorskie prawa majątkowe) lub innych otwartych licencjach.

REPOZYTORIA, SERWISY [4]

Obok wyszukiwarek otwartych zasobów, w sieci istnieje bardzo wiele baz danych, repozytoriów tworzonych przez konsorcja zrzeszonych instytucji edukacyjne, kulturalnych i społecznych lub przez uczelnie wyższe. Przykładem obrazującym wielość otwartych zasobów edukacyjnych może być lista stron, które dostarczają treści na licencjach CC, opracowywana przez Creative Commons. Lista w podziale na typy zasobów jest dostępna pod adresem: http://wiki.creativecommons.org/Content_Curators. Innym przykładem może być OpenCourseWare Consortium, które skupia ponad 200 szkół wyższych i instytucji stowarzyszonych. Spis repozytoriów OER w podziale na kraje dostępny jest pod adresem: <http://www.ocwconsortium.org/members/consortium-members.html>.

Spośród tysięcy repozytoriów OER, w przewodniku wymieniono te, w których można znaleźć zasoby głównie na wolnych licencjach lub te, które umożliwiają zawężenie wyszukiwania do wolnych zasobów.

I. ZASOBY POLSKIE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Biblioteka Cyfrowa Polona http://www.polona.pl/dlibra	publikacje dotyczące wybranych aspektów polskiej literatury, kultury i historii	Powstała w 2006 roku, gromadzi najważniejsze wydania tekstów literackich i naukowych, dokumentów historycznych, czasopisma, grafikę, fotografię, nuty, mapy, czasopisma, książki, dokumenty życia społecznego (ulotki i odezwy), rękopisy, stare druki oraz zbiory ikonograficzne i muzykalia.	Domena publiczna
Ściśle Ciekawa Lekcja http://lesson.org.pl/	Materiały edukacyjne, scenariusze, wideo	Zasoby edukacyjne z biologii, chemii, fizyki powstałe w ramach programu Polska Pomoc	CC BY
Platforma Akademii Orange http://www.akademiaorange.pl	baza nowoczesnych projektów edukacji kulturalnej	Obszerna baza inspiracji zawierająca projekty innowacyjnej edukacji kulturalnej. W projektach dzieci i młodzież tworzą muzykę w oparciu o techniki cyfrowe, przygotowują gry edukacyjne, interaktywne mapy regionów, dokumentacje wideo, przeprowadzają eksperymenty artystyczne, zapoznają się z innymi kulturami.	CC BY
Wikipedia http://pl.wikipedia.org	hasła encyklopedyczne	To wielojęzyczny projekt internetowej encyklopedii. Wszystkie treści zawarte w Wikipedii są wolne - mogą być bezpłatnie wykorzystywane, dowolnie kopiowane i modyfikowane przez każdego. Wikipedia zawiera również materiały tekstowe, dźwiękowe, graficzne i inne. Obecnie utworzono już ponad 800 tys. haseł.	CC BY-SA (oprócz zdjęć i multimediów, które są na różnych wolnych licencjach)

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Wikibooks http://pl.wikibooks.org	wolne podręczniki i książki	Zbiór darmowych i tworzonych wspólnie tekstów o układzie i przeznaczeniu podobnym do papierowych książek. Spis dostępnych książek w zakładce 'Księgozbiór'. Obecnie posiada 4688 rozpoczętych modułów i artykułów. Projekt uruchomiony w 2004 r.	tak samo jak Wikipedia
Wikiźródła http://pl.wikisource.org/	teksty źródłowe	Projekt siostrzany Wikipedii. Celem jest stworzenie wolnego repozytorium tekstów źródłowych oraz ich tłumaczeń w postaci stron wiki. Udostępniane są: oryginalne, wcześniej opublikowane utwory, teksty i dokumenty historyczne rangi państwowej lub międzynarodowej, tłumaczenia oryginalnych tekstów,, kody źródłowe dostępne jako własność publiczna lub na licencji zgodnej z GNU FDL, tłumaczenia słów lub zwrotów, podsumowania, odesłania i inne informacje o tekście w postaci przypisów wyraźnie oddzielonych od utworu.	różne wolne licencje (takie jak źródłowych dokumentów) + wiele utworów z domeny publicznej.
Wikimedia Commons http://commons.wikimedia.org/	multimedia	Jeden z siostrzanych projektów Fundacji Wikimedia utworzony jako magazyn ilustracji, zdjęć, dźwięków, animacji, tekstów mówionych, filmów i wszelkich innych zasobów. Uruchomione pod koniec 2004 r. Obecnie zawiera ponad 10 milionów plików.	wszystkie licencje spełniające warunki wolnej kultury oraz utwory z domeny publicznej.

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Wikicytaty http://pl.wikiquote.org	cytaty	Polska wersja serwisu Wikiquote, siostrzanego projektu Wikipedii. Powstała polska w 2004 roku. Wikicytaty są obecnie trzecią pod względem wielkości wersją językową – zawierają ponad 11,806 tysięcy artykułów. Projekt zawiera tworzoną w trybie wiki bazę cytatów, które są indeksowane tematycznie oraz osobowo.	tak jak Wikipedia
Wikisłownik http://pl.wiktionary.org/	internetowy słownik wszystkich języków świata	Projekt Fundacji Wikimedia, którego założeniem jest stworzenie wolnego słownika w każdym języku opartego na mechanizmie wiki. Jest to słownik uniwersalny, pełniący jednocześnie rolę słownika ogólnego dla danego języka jak i słownika dla tłumaczy, a także pełni rolę słownika etymologicznego, słów bliskoznacznych i ortograficznego. Polska wersja działa od 2004 r. Aktualnie polski Wikisłownik zawiera ponad 189 tys. osobnych wpisów słownikowych.	tak jak Wikipedia
Wikinews http://pl.wikinews.org/	aktualności	Wolnodostępny serwis informacyjny; powstał w listopadzie 2004. Jest projektem Fundacji Wikimedia. Wersja polskojęzyczna projektu powstała w lutym 2005. W serwisie powstaje na dobę średnio od 5 do 10 newsów.	CC BY jako jedyny z projektów Fundacji Wikimedia
Wikitravel http://wikitravel.org/pl/	teksty, zdjęcia, mapy	Obszerny, międzynarodowy przewodnik turystyczny i zasób informacji geograficznych o Polsce i świecie udostępniany na licencji CC-BY-SA. Jego polska edycja jest jedną z 6 największych, posiada 260 artykułów	tak jak Wikipedia

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
OpenStreetMap http://www.openstreetmap.org/	mapa	Szczegółowa mapa całego świata, tworzona przez wolontariuszy w trybie on-line na podstawie zdjęć, śladów z urządzeń GPS i własnych obserwacji terenu. Umożliwia pobieranie dowolnych fragmentów mapy w formie bitmap, jak i surowych danych, które można dowolnie przetwarzać. Projekt powstał 1 lipca 2004. Posiada polskojęzyczną wersję interfejsu oraz systemu pomocy. W Polsce skupia środowisko ok. kilkuset edytorów, którzy w marcu 2011 założyli własne stowarzyszenie.	CC BY-SA, ODbL
Szkolna Biblioteka Internetowa Wolne Lektury http://wolnelektury.pl	teksty lektur szkolnych	Teksty lektur szkolnych, które są zalecane do użytku przez MEN, i które trafiły już do domeny publicznej więc nie są związane rygorami prawa autorskiego. Są opracowane, opatrzone komentarzem i udostępnione w kilku formatach (html, odt, txt i pdf). Można je bezpłatnie przeglądać, ściągać na swój komputer, a także udostępniać innym. Są dostępne on-line i do ściągnięcia. Projekt realizowany przez Fundację Nowoczesna Polska. Działa od 2007 roku.	Domena publiczna (teksty), CC BY-SA (komentarze, tagowanie)
Wolne Podręczniki http://wolnepodreczniki.pl	podręczniki szkolne: matematika, fizyka, geografia, angielski, muzyka, informatyka	To materiały edukacyjne przygotowywane przez nauczycieli i dostosowane do potrzeb czasów cyfrowej rewolucji. Wszystkie te materiały dostępne są za darmo, dzięki udostępnieniu na wolnej licencji można je bez przeszkód zmieniać i wykorzystywać do własnych potrzeb. Opracowywane w ramach projektu Fundacji Nowoczesna Polska.	CC BY-SA
Czytamy Słuchając http://czytamy.slychajac.pl/	audioksiążki podcasty literackie	Profesjonalne nagrania tekstów literackich ze zbiorów szkolnej biblioteki internetowej Wolne Lektury w formatach MP3	CC BY-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Fundacja Nowe Media - e-Lekcje http://e-lekcje.org	e-lekcje (wideo, prezentacje multimedia- lne)	Serwis MAM - Młodzieżowa Akcja Multimedialna - prowadzony przez Fundację Nowe Media., ma na celu przygotowanie młodzieży do twórczego korzystania z mediów. Adresowany do osób w wieku 13-19 lat - zarówno uczniów gimnazjów i liceów, jak i uczestników wszelkich grup formalnych (np. stowarzyszeń) i nieformalnych. Zawiera materiały dla młodych redaktorów i ich nauczycieli, porady niezbędne każdemu surfującemu po sieci i publikującemu w niej.	Licencje Creative Commons (większość CC BY-SA)
Baza narzędzi dydaktycznych http://bnd.ibe.edu.pl/	Zadania	Zbiór zadań do pracy z uczniem do przedmiotów: biologia, chemia, fizyka, geografia, historia, j. polski, matematyka	CC BY-NC-SA
Polskie tłumaczenie Akademii Khana http://www.pl.euhou.net/ Zadania http://pracadomowa24.pl/khanacademy/	Wykłady wideo, zadania.	Krótkie wykłady wideo tłumaczące zagadnienia naukowe na poziomie szkolnym. Tłumaczenie z jęz. angielskiego z Khan Academy.	CC BY-NC-SA
Open AGH http://open.agh.edu.pl	kursy, wykłady, ćwiczenia, symulacje, kompendia głównie z nauk ścisłych	Open AGH to repozytorium otwartych zasobów edukacyjnych (OZE) przygotowanych przez pracowników, doktorantów i studentów naszej uczelni. Pomysłodawcą, twórcą i administratorem samego serwisu jest Centrum e-Learningu AGH. Działa od początku 2010 roku. Obecnie znajduje się około 90 kursów.	Licencja CC BY-NC-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Fizyka wobec wyzwań XXI w. - Uniwersytet Warszawski (http://brain.fuw.edu.pl/edu/Strona_g%C5%82%C3%B3wna)	skrypty, ćwiczenia, wykłady, podręczniki	Materiały dydaktyczne dla kierunku zamawianego "Fizyka wobec wyzwań XXI wieku" (Program Operacyjny Kapitał Ludzki) opracowywane na Uniwersytecie Warszawskim. Na wiki są dostępne materiały z technologii informacyjnej, fizyki, matematyki, chemii, biologii, analizy danych, encefalografii	CC BY-SA
Federacja Bibliotek Cyfrowych (http://fbc.pionier.net.pl/owoc/)	zasoby polskich bibliotek cyfrowych	Od roku 2002 budują narodowy zasób cyfrowy, wiele materiałów z tego zasobu udostępniają w sposób otwarty. Wzbogacają polską domenę publiczną, wdrażają międzynarodowe standardy w tym także wolne licencje. Wprowadziły swoje kolekcje do wspólnego repozytorium europejskiego "Europeana".	różne
Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie (http://literat.ug.edu.pl/)	teksty literackie	Repozytorium mniej i bardziej znanych polskich tekstów literackich, znajdujących się w domenie publicznej, począwszy od "Bogurodzicy" po powieści Stefana Żeromskiego. Projekt jest realizowany na Uniwersytecie Gdańskim w ramach grantu "Public Domain" UNESCO. Zawiera też skany starodruków.	Domena publiczna
Włącz Polskę (http://195.136.199.80/wlaczpolske/)	podręcznik, moduły edukacyjne, teksty, grafika, multimedia	"Włącz Polskę" oferuje materiały edukacyjne dla polskich dzieci uczących się za granicą. Materiały udostępniane są w formie gotowych zestawów lub za pomocą narzędzia do tworzenia własnych modułów.	CC BY-SA
Otwórz książkę (http://otworzksiazke.pl/)	książki naukowe niedostępne już na rynku w wersji drukowanej	Cyfrowa kolekcja współczesnych książek naukowych, udostępnionych przez autorów	Różne licencje Creative Commons zgodnie z wolą autorów

II. ZASOBY OBCOJĘZYCZNE

I. DOMENA PUBLICZNA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
The Internet Archive (http://archive.org)	książki, fotografie, filmy, nagrania programów telewizyjnych i audycji radiowych, nagrania muzyczne, dawne wersje programów	Największe internetowe archiwum zasobów multimedialnych oraz archiwum historii Internetu. W skład wchodzi: Otwarta Biblioteka (skatalogowanych 20 mln pozycji, a także pełne teksty 400 000 książek) i Kolekcja plików multimedialnych (1 23,000 filmów, 50,000 koncertów, 268,000 nagrań)	Domena publiczna (książki i większość plików muzycznych i filmowych). Wolne licencje w przypadku niektórych plików multimedialnych
Project Gutenberg (http://www.gutenberg.org)	książki (literatura piękna)	Tworzona przez wolontariuszy biblioteka cyfrowa, w której znajdują się książki będące w domenie publicznej. Obecnie ponad 28 000 książek. Większość z nich to literatura piękna, głównie w języku angielskim, choć są również tytuły obcojęzyczne. 23 tytuły polskie	Domena publiczna: teksty nie są chronione prawami autorskimi, ponieważ nigdy nie były tymi prawami obłożone (najstarsze teksty) lub prawa te wygasły)
Open Clip Art Library (http://openclipart.org)	grafika	Kolekcja ponad 14 tys. grafik na różne tematy. Pliki są w formacie SVG	Domena publiczna

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
LibriVox (http://librivox.org/)	audioksiążki	Kolekcja ponad 1268 książek dostępnych w domenie publicznej w formacie audio. Celem jest, aby wszystkie książki z DP (zgodnie z prawem USA) zostały udostępnione w sieci na wolnych zasadach jako audioksiążki. Projekt publiczny, oparty na działalności wolontariackiej i oprogramowaniu open source	Domena publiczna
MusOpen (http://www.musopen.com)	pliki audio (muzyka klasyczna)	Kolekcja plików audio utworów klasycznych. Celem jest przeniesienie do sieci muzyki klasycznej, która znajdująca się w domenie publicznej, ale jest w Internecie ciężko dostępna. System dotacji, dzięki któremu można głosować na najważniejsze utwory do nagrania i udostępnienia.	Domena publiczna
NASA Multimedia Collection (http://www.nasa.gov/multimedia/)	teksty, filmy, programy, kursy, wizualizacje 3D	Obszerny zbiór zdjęć, filmów, programów TV, podcastów, wizualizacji 3D, programów komputerowych, kursów e-learningowych, strumieni danych	Domena publiczna (z nielicznymi wyjątkami)
USA.gov (http://www.usa.gov/)	wyszukiwarka materiałów tworzonych przez rząd Stanów Zjednoczonych i jego agencje	wszelkie materiały tworzone przez pracowników rządu Stanów Zjednoczonych i jego agencji.	Domena publiczna (z nielicznymi wyjątkami)

2. CREATIVE COMMONS UZNANIE AUTORSTWA (CC BY)

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Connexions (http://cnx.org/)	wspólnie tworzone materiały z nauk społecznych ścisłych, humanistycznych	Connexions repozytorium otwartych materiałów edukacyjnych tworzone od 1999 r. przez pracowników amerykańskiego Rice University. Blisko 10 tys. modułów, zebranych w blisko 500 kolekcjach. Moduły to „małe porcje wiedzy” łączone w kolekcje, które są alternatywą dla tradycyjnych podręczników akademickich.	CC BY
Curriki (http://www.curriki.org/xwiki)	wspólnie tworzone materiały z nauk społecznych ścisłych, humanistycznych	Kolekcja ponad 36 tys. materiałów edukacyjnych na poziomie nauczania w szkole średniej. Plany lekcji, sylabusy, pełne kursy, w formie tekstowej, audio lub wideo. Materiały na poziomie nauczania szkoły średniej	CC BY (jeżeli nie określono inaczej)
Conversational American English/Textbook http://paragogy.net/index.php?title=ENG_099_Conversational_American_English/Textbook&oldid=306&printable=yes	podręcznik do j. angielskiego	Wolny podręcznik do nauki konwersacji w j. angielskim. Składa się z zestawu ćwiczeń i poleceń dla ucznia, uzupełnionych o teksty i materiały, z którymi należy się zapoznać. Zbudowany w oparciu o wolne zasoby.	Domena publiczna (CC0)
PhET (Physics Education Technology) (http://phet.colorado.edu/new/index.php)	symulacje z fizyki	Biblioteka 49 symulacji (Java, Flash) zaprojektowane do nauczania i uczenia się fizyki w ramach projektu Technologii Uniwersytetu Kolorado. Symulacje są animowane, interaktywne. Pozwalają na uczenie się poprzez badanie. Podkreślają związek między realnymi zjawiskami życia i nauki. Symulacje można oglądać online lub pobrać i umieścić na własnej stronie/platformie e-learningowej	CC BY lub GNU FDL

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Chartle (http://www.chartle.net/)	wykresy	Jednocześnie baza wykresów i narzędzie do prostej wizualizacji danych statystycznych. Można wykorzystać dostępne wykresy, na ich bazie stworzyć nowe lub opracować wykres zupełnie samodzielnie.	CC BY
FreePhotoBank http://www.freephotobank.org	zdjęcia	Baza „stockowych” (profesjonalnych zdjęć ilustracyjnych), zawiera ok 6500 zdjęć.	CC BY
Teachers without Borders (http://teacherswithoutborders.org/resources/)	kursy online, podcasty, plany zajęć, scenariusze, sylabusy	Międzynarodowa społeczność nauczycieli, która dostarcza zasobów, narzędzi i szkoleń. Ma na celu wspieranie rozwoju umiejętności i łączenie nauczycieli z całego świata.	CC BY
Kursy Saylor Foundation http://www.saylor.org/	Kursy online, podręczniki	Kursy z 13 zakresów przedmiotowych na poziomie licealnym składają się z nowych materiałów łączonych z innymi otwartymi zasobami lub linkami do zamkniętych treści, które mogą uzupełniać kursy.	CC BY
Open Course Library https://sites.google.com/a/sbctc.edu/opencourselibrary/	Kursy, podręczniki	Materiały edukacyjne (w tym podręczniki) do 81 kursów na poziomie licealnym i zawodowym tworzone dla stanu Waszyngton (USA).	CC BY

3. CREATIVE COMMONS UZNANIE AUTORSTWA - NA TYCH SAMYCH WARUNKACH (CC BY SA)

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Wiki Educator (http://wiki.educator.org)	głównie tekstowe	WikiEducator to zarazem zasób otwartych materiałów edukacyjnych, baza wiedzy na temat otwartej edukacji oraz serwis społecznościowy dla edukatorów. Z serwisu korzysta obecnie ponad 6000 wolontariuszy, którzy stworzyli blisko 8000 materiałów edukacyjnych. Zasoby w podziale na poziomy kształcenia	CC BY-SA
Wikiversity (http://en.wikiversity.org/)	materiały edukacyjne w różnych formatach	Projekt Fundacji Wikimedia, który wydzielił się w 2005 r. z Wikibooks. Obecnie działa w jedenastu językach. Wikiversity jest agregatorem treści z pozostałych projektów Wikimedia tworząc na ich bazie gotowe do użycia w szkołach i na uczelniach zestawy materiałów edukacyjnych, od podręczników przez ćwiczenia po scenariusze lekcji i wskazówki dydaktyczne dla nauczycieli. Anglojęzyczna wersja Wikiversity zawiera ponad 14 tys. zbiorów materiałów edukacyjnych.	CC BY-SA oraz GNU FDL
Wikispecies (http://species.wikimedia.org)	opisy gatunków, zdjęcia	Kolejny projekt Fundacji Wikimedia, będący wielojęzycznym katalogiem gatunków biologicznych. Katalog jest oparty na ścisłej, łacińskiej terminologii i systematyce gatunków. Zawiera krótkie opisy gatunków w kilku językach oraz ich zdjęcia. Podobnie jak Wikimedia Commons ma charakter wielojęzyczny, bez określonego języka wiodącego. Posiada opisy ponad 234 tys. gatunków. Od 2009 roku współpracuje z recenzowanym czasopiśmie naukowym ZooKeys.	CC BY-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
OpenMusicArchive (http://www.openmusicarchive.org/)	muzyka, nagrania archiwalne	Projekt założony przez dwójkę artystów i znawców muzyki opiera się na digitalizacji i udostępnianiu archiwalnych nagrań muzycznych oraz radiowych.	CC BY-SA
Peer 2 Peer University (http://p2pu.org/)	artykuły, kursy, konspekty, syllabusy	Uniwersytet otwarty oparty na idei wzajemnego uczenia się od siebie jako formy samokształcenia i uczenia się przez całe życie. Skupia społeczność praktyków. Bogata wiki z opisem narzędzi i informacjami metodycznymi na temat projektowania i przygotowania kursów do samokształcenia	CC BY-SA
Geograph Britain and Ireland http://www.geograph.org.uk/	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego Wielkiej Brytanii i Irlandii. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC-BY-SA
Geograph Channel Islands http://channel-islands.geographs.org	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego wysp znajdujących się na Kanale La Manche i dookoła Wielkiej Brytanii. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC-BY-SA
Geograph Deutschland http://geo.hlipp.de/	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego Niemiec. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC-BY-SA

4. LICENCJE RÓŻNE

Formularz wyszukiwania pozwala na wybór zasobów udostępnionych na różnych licencjach.

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Mieszane zasoby edukacyjne (kursy, podręczniki itd.)			
OER Commons (http://www.oercommons.org/)	audio, wideo, grafika, zdjęcia, text/HTML, przygotowane do pobrania	Zasoby to około 24 tys. materiałów edukacyjnych z nauk ścisłych, humanistycznych i społecznych dostarczane przez 120 instytucji partnerskich. Typy zasobów: od konspektów lekcji i scenariuszy kursów, poprzez wykłady w formie audio i wideo, podręczniki, gry, symulacje, kończąc na pełnych kursach i materiałach szkoleniowych.	Formularz wyszukiwania zaawansowanego w polu 'Condition of use' zawiera szczegółowe kryteria wyszukiwania. Można wybrać zasoby tylko z domeny publicznej, lub na wolnych licencjach do dowolnego wykorzystania. Aby szczegółowe kryteria były widoczne należy rozwinąć pole, klikając na ikonkę przy nazwie pola.
Khan Academy (http://www.khanacademy.org/)	wykłady wideo	Khan Academy to edukacyjna organizacja non-profit, której misją jest dostarczenie wysokiej jakości materiałów edukacyjnych. Obecnie zawiera ponad 1,600 wykładów w formie wideo głównie z matematyki, ekonomii, nauki, historii.	CC BY-NC-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Smart History http://smarthistory.khanacademy.org/	multimedia- lny podręcznik do historii	Darmowe materiały w postaci multimedialnego podręcznika do historii. Serwis liczy 413 dzieł sztuki, 350 filmów wideo, Serwis jest częścią Khan Academy. Zdigitalizowane dzieła sztuki w podziale na okresy historyczne, style w sztuce, motywy oraz artystów.	CC BY-NC-SA
MIT OCWC http://ocw.mit.edu	wykłady, notatki, ćwiczenia, testy, wideo	Ponad 2000 kursów z dziedzin zarówno technologicznych jak i humanistycznych opracowanych przez pracowników MIT.	CC BY-NC-SA
Open Learn (http://openlearn.ac.uk)	kursy online	Fragmety otwartych kursów online prowadzonych na Open University UK do samodzielnego studiowania. Każdy kurs posiada kopię do pobrania i odtworzenia na platformie Moodle.	CC BY-NC-SA
Professional Education, Testing and Certification Organization International http://www.peoi.org/	Różne	Materiały edukacyjne z zakresu kształcenia zawodowego.	CC BY-NC-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Textbook Revolution http://textbookrevolution.org/index.php/Main_Page	podręczniki, linki do zasobów różnych formatów	To serwis uruchomiony przez studentów. Jego misją jest zebranie otwartych materiałów edukacyjnych przygotowywanych przez nauczycieli w jednym miejscu. teksty w różnych formatach: PDFy, strony WWW, etc.	Różne licencje od domeny publicznej, przez wolne licencje, do materiałów objętych pełną ochroną prawną (Zakładka Books - By License)
Merlot http://www.merlot.org/merlot/index.htm	tekst, podręczniki, moduły edukacyjne	Program otwartych podręczników Uniwersytetu Stanowego Kalifornii zawiera kilkanaście tysięcy materiałów i kursów, z czego ponad 3000 dostępne jest na licencjach Creative Commons.	Różne licencje, od domeny publicznej, przez wolne licencje po specyficzne licencje instytucjonalne i autorskie.
OER blogs http://oerblogs.org	Linki do blogów i kursów	Linki do blogów o otwartej edukacji i otwartych zasobach	Różne
Zdjęcia na różnych licencjach			
Flickr (http://flickr.com)	zdjęcia, grafiki	Baza zdjęć i grafik tworzona przez użytkowników sieci. Zawiera 2 biliony zdjęć, około 60 mln jest udostępniana na otwartych licencjach	W formularzu wyszukiwania zaawansowanego (dostępny po wpisaniu słowa w formularz ogólny) możliwość określenia kryteriów wyszukiwania do wolnych licencji. W tym celu należy zaznaczyć oba pola (use commercially oraz modify, adapt or build upon)

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
MorgueFile http://www.morguefile.com/	zdjęcia	Zawiera fotografie do dowolnego użytku. Autorami może być każdy kto chce się podzielić swoją pracą z innymi	Licencja morgueFile (tekst licencji: http://www.morguefile.com/license/morguefile/)
Everystockphoto (http://www.everystockphoto.com/)	zdjęcia	Baza „stockowych” (profesjonalnych zdjęć ilustracyjnych), na różnych licencjach, zawiera ok. 9 mln. Zdjęć w tym. Kolekcje Narodowej Agencji Kosmicznej USA (NASA) czy Biblioteki Kongresu.	Różne licencje, od domeny publicznej, przez wolne licencje po specyficzne licencje instytucjonalne.
Ipernity http://www.ipernity.com/search/	Zbiór zdjęć, głównie artystyczne	W wyszukiwarce należy kliknąć na link "Creative Commons licenced" i wybrać ten zakres licencji, który nas interesuje.	różne licencje CC
Freemages http://www.freemages.co.uk/	zdjęcia na wolnych licencjach Creative Commons (CC-BY, CC-BY-SA) i FAL (większość na FAL)	W większości zdjęcia geograficzne - wyszukiwarka zdjęć po nazwach geograficznych	wszystkie zdjęcia są na wolnych licencjach CC

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Muzyka			
Jamendo http://www.jamendo.com/pl/	pliki audio (muzyka różna)	Zasoby muzyki artystów z całego świata. Stosowane są różne licencje Creative Commons, ale niektóre pozwalają na ponowne wykorzystanie w dowolnym celu. Utwory w formacie MP3 i albumów gotowych do pobrania w formacie ZIP. Użytkownicy mogą ocenić muzykę. Interfejs dostępny w różnych wersjach językowych.	W wyszukiwaniu zaawansowanym możliwość określenia dodatkowych kryteriów wyszukiwania dla muzyki na wolnych licencjach: Znajdź utwory, które można używać do celów komercyjnych oraz Znajdź utwory, które można modyfikować, adaptować Informacja o licencji wyświetla się przy każdym albumie (prawy panel).
FreeMusicArchive (http://freemusicarchive.org/)	muzyka	Archiwum wysokiej jakości nagrań muzycznych stworzone przez amerykańskie radio WFMU. Projekt działa dzięki profesjonalnym kuratorom wybierającym i udostępniającym nagrania z wielu gatunków muzycznych.	Różne licencje, warunki wykorzystania utworów znajdują się przy każdym utworze
Filmy i inne "ruchome" multimedia			
Blip.tv http://blip.tv	nagrania wideo i podcasty	Serwis zawierający nagrania wideo, podcasty z występów na konferencjach, debat, pokazów, wykładów etc. Tworzony przez użytkowników sieci. Działa od 2005 r.	Różne licencje Creative Commons

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
SlideShare (http://slideshare.net)	prezentacje (także w formie wideo)	Repozytorium prezentacji tworzone przez społeczność internautów. Tematyka bardzo zróżnicowana.	W formularzu wyszukiwania zaawansowanego (dostępny po wpisaniu słowa w formularz ogólny) możliwość określenia kryteriów wyszukiwania do wolnych licencji. W tym celu należy zaznaczyć oba pola (use commercially oraz modify, adapt or build upon)
Videlectures http://videlectures.net/	Wykłady wideo	Wielojęzyczne zasoby wideo z wykładami uniwersyteckimi i popularnonaukowymi.	CC BY-NC-ND

WYSZUKIWANIE OZE

WYSZUKIWARKI OTWARTYCH ZASOBÓW

Z chwilą coraz powszechniejszego publikowania treści w Internecie na otwartych zasadach, powstały mechanizmy ułatwiające przeszukiwanie sieci pod kątem otwartych zasobów. Obecnie istnieje kilka rozwiązań, które zdecydowanie ułatwiają dotarcie do zasobów na wolnych/otwartych licencjach. Są to wyszukiwarki ogólne (Google.pl), które zostały wyposażone w dodatkowe kryteria wyszukiwania pozwalające na filtrowanie wyników według typu licencji oraz wyszukiwarki dedykowane (Search Creative Commons, CCFlickr), przeszukujące tylko bazy już wyselekcjonowanych otwartych treści.

Wyszukiwarka	Typ zasobów	Formularz (licencje)
Google.pl (http://www.google.pl/advanced_search?hl=pl)	Teksty	W formularzu zaawansowanym Google w polu "Prawa używania" kryteria oparte na systemie licencji Creative Commons.
Google.pl (http://www.google.pl/advanced_search?hl=pl)	Teksty	W formularzu zaawansowanym Google w polu "Prawa używania" kryteria oparte na systemie licencji Creative Commons.
Google Grafika (http://images.google.pl/advanced_image_search?hl=pl)	Grafika	W formularzu zaawansowanym Google w polu "Prawa używania" kryteria oparte na systemie licencji Creative Commons.
Search Creative Commons (http://search.creativecommons.org/)	Google Web, Google Image, Yahoo, blip.tv (wideo), Flickr (grafika), Jamendo (muzyka), SpinXpress (media różne), Wikimedia Commons (media różne)	Pozwala na wyszukiwanie zasobów pozwalających na dowolne wykorzystanie. Należy zaznaczyć opcje 'use for commercial purposes' oraz modify, adapt, or build upon'. Autorzy zastrzegają, że nie jest to typowa wyszukiwarka, dlatego zalecają sprawdzenie czy wyniki wyszukiwania są opatrzone wskazaną licencją.

Wyszukiwarka	Typ zasobów	Formularz (licencje)
FlickrCC (http://flickrcc.bluemountains.net/)	Zasoby bazy Flickr publikowane na licencjach Creative Commons w serwisie Flickr	Pozwala na wyszukiwanie zasobów, które mogą być zmieniane oraz komercyjne wyszukiwanie. Należy zaznaczyć opcje 'Commercial' oraz 'For editing'

Search.creativecommons.org

Jest to specjalna wyszukiwarka która pozwala na przeszukiwanie zasobów dostępnych na licencjach CC w różnych serwisach: Google Web, Google Image, YouTube (wideo), Yahoo, blip.tv (wideo), Flickr (zdjęcia, grafika), Jamendo (muzyka), SpinXpress (media różne), Wikimedia Commons (media różne), Europeana (materiały archiwalne i muzealne), OpenClipArt Library (grafiki wektorowe), Fotopedia (zdjęcia).

creative commons About Licenses Public Domain Support CC Projects News Site Search

CC Search
Znajdź treści, które można używać, remiksować i dzielić się z innymi

Szukam czegoś, co można by...
 wykorzystać dla celów komercyjnych:
 modyfikować, adaptować lub dalej wykorzystywać

Szukaj z pomocą:

Europeana Media
Flickr Obraz
Fotopedia Obraz
Google Sieć
Google Images Obraz
Jamendo Muzyka
Open Clip Art Library Obraz
SpinXpress Media
Wikimedia Commons Media
YouTube Wideo

Należy pamiętać, że search.creativecommons.org nie jest typową wyszukiwarką, tylko usługą oferującą dogodny dostęp do usług wyszukiwania świadczonych przez inne niezależne organizacje. CC nie ma kontroli nad wynikami, które są zwracane. Nie należy zakładać, że wyniki przedstawione w tym portalu wyszukiwania są na licencji CC. Należy zawsze sprawdzić, czy praca jest rzeczywiście na licencji CC, klikając w odpowiedni odnośnik. Ponieważ stosowanie licencji CC nie wymaga rejestracji utworu, nie istnieje możliwość ustalenia przez CC, czy dany utwór jest rzeczywiście dostępny na licencji CC. W przypadku wątpliwości należy skontaktować się bezpośrednio z posiadaczem praw autorskich lub spróbować skontaktować się z witryną, na której znajduje się dany utwór.

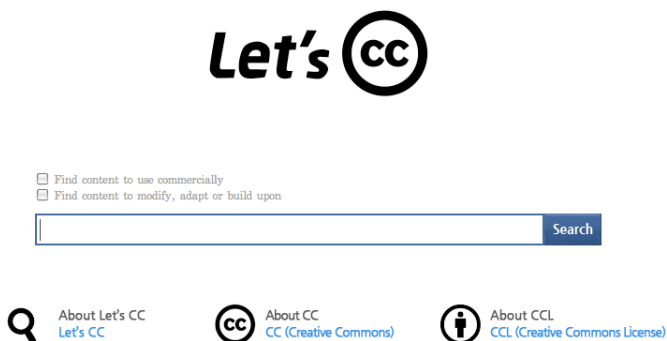
Dodaj wyszukiwarkę CC Search do swojej przeglądarki.
Dowiedz się, jak wybrać wyszukiwanie z pomocą CC Search w pasku wyszukiwania przeglądarki Firefox.

polski Pomóż przetłumaczyć

Rys. 4. Wyszukiwarka CCSearch

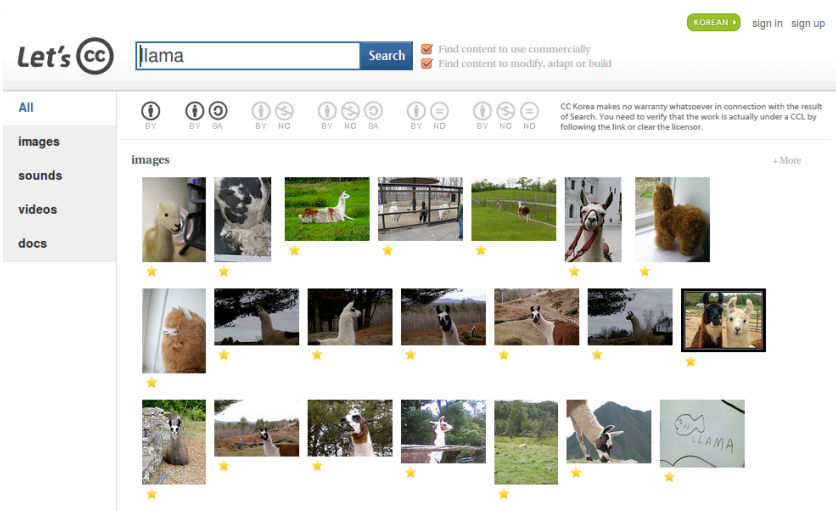
Let's CC

[Creative Commons Korea](#) stworzyła angielskojęzyczną wersję ich wygodnej wyszukiwarki materiałów na licencjach Creative Commons o nazwie [Let's CC](#). Narzędzie przeszukuje takie serwisy jak Flickr, Jamendo, ccMixer, Youtube i Slideshare, w przyszłości zamierzając dodawać kolejne zasoby. Let's CC stawia sobie za zadanie uproszczenie i przyspieszenie wyszukiwania i pracy z jego wynikami.

Rys. 5. Wyszukiwarka Let's CC

Let's CC wyświetla wyniki w podobny sposób do wyszukiwarki Google, z lewej strony oferując wybór rodzajów mediów które nas interesują, zaczynając od zdjęć. Podczas wyświetlania wyników możemy łatwo i szybko zmienić wyniki wg. licencji które nas interesują. Odznaczając obok pola wyszukiwania opcję „Find content to use commercially” (do użytku komercyjnego) i/lub „Find content to modify, adopt and build upon” (do modyfikacji) będziemy otrzymywać odfiltrowywane wyniki, nad którymi wyraźnie zaznaczone będą licencje na jakich dostępne są te materiały.

Rys. 6. Wyniku wyszukiwania w Let's CC

WYSZUKIWANIE GRAFIKI

Grafikę na wolnych/otwartych licencjach można wyszukać na kilka sposobów.

1) **Google Grafika:** formularz wyszukiwania zaawansowanego - pole 'Prawa używania'

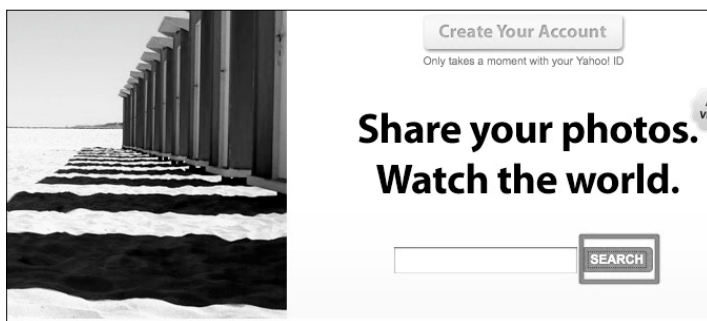

The image shows the Google Advanced Image Search interface. At the top, it says "Google Zaawansowane wyszukiwanie grafiki" with a link "Wszystko o Google". Below this is a search bar with a "Szukaj w Google" button. The search criteria are set to "z wszystkimi słowami". There are several filter sections: "Typy treści" (Content types) with radio buttons for "dowolna treść", "treść wiadomości", "zdjęcia twarzy", "treść zdjęcia", "obiekt clip art", and "grafika liniowa"; "Rozmiar" (Size) with a "Dowolny rozmiar" dropdown; "Dokładny rozmiar" (Exact size) with "Szerokość:" and "Wysokość:" input fields and a "Użyj rozmiaru mojego pulpitu" link; "Współczynniki proporcji" (Aspect ratio) with a "Dowolne proporcje" dropdown; "Typy plików" (File types) with a "wszystkie" dropdown; "Zabarwienie" (Color) with a "wszystkie kolory" dropdown; "W adresie strony" (Domain) with an input field; "Prawa używania" (Usage rights) with a dropdown menu currently showing "nie filtrowane przez licencję"; and "Filtr rodzinny SafeSearch" with radio buttons for "Bez filtrowania" and "Użyj umiarkowanego filtra".

Rys. 7. Formularz wyszukiwania zaawansowanego dla Google Grafika

Wyświetlone tam opcje bazują na systemie Creative Commons choć nie są bezpośrednio nazwane.

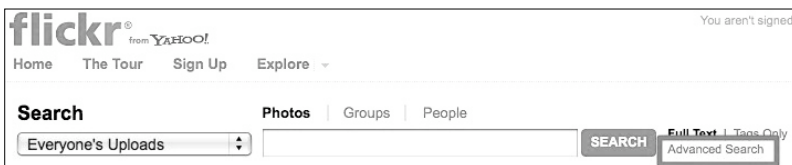
2) **Bezpośrednio w serwisie Flickr:** formularz wyszukiwania zaawansowanego (dostępny po kliknięciu na przycisk 'Search' na stronie głównej <http://flickr.com>)

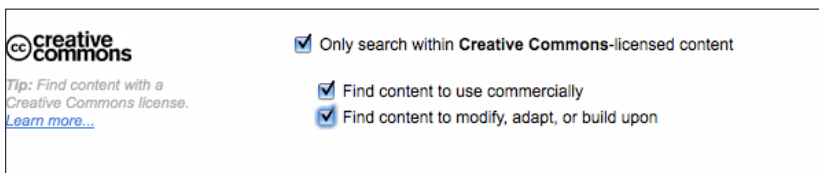
Etap I

Rys. 8. Przejście do formularza wyszukiwania zaawansowanego Flickr

Po wejściu do formularza wyszukiwania zaawansowanego, w polu Creative Commons (na końcu formularza) należy zaznaczyć wszystkie opcje:

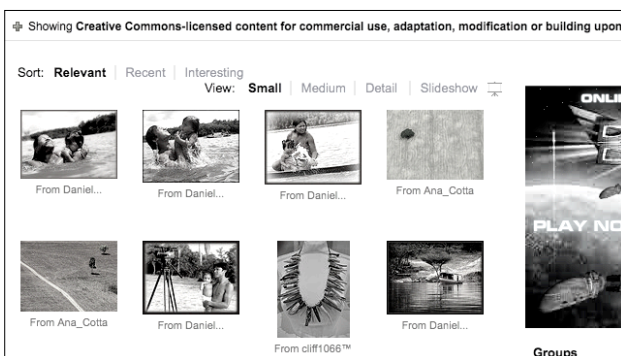
Etap 2

Etap 3

Rys. 9. Widok opcji formularza zaawansowanego

Wyniki otrzymujemy w postaci listy zdjęć:

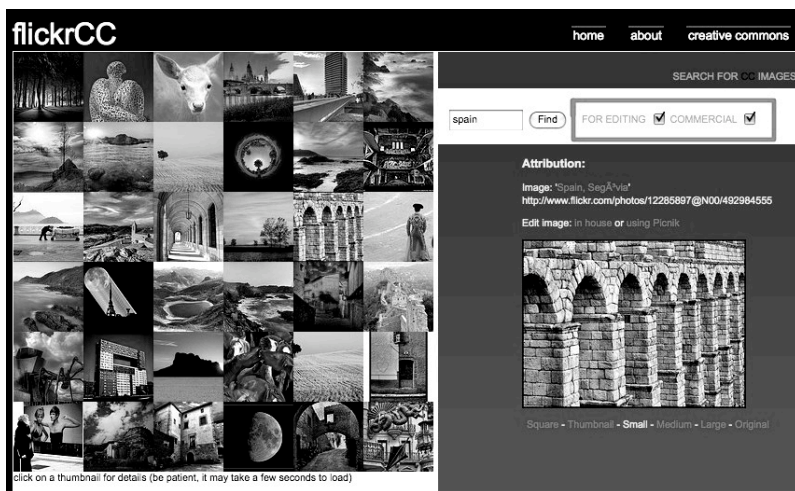

Rys. 10. Wyniki wyszukiwania zdjęć na wolnych licencjach w serwisie Flickr

Szczegóły dotyczące licencji na jakiej opublikowane jest zdjęcie znajdują się przy każdym zdjęciu osobno. Aby dowiedzieć się o warunkach licencji CC, należy kliknąć w wybrane zdjęcie. Link do licencji znajduje się po prawej stronie pod tagami. Po kliknięciu na 'some rights reserved' następuje przekierowanie do tekstu licencji.

3) Wyszukiwarka flickrCC (<http://flickrcc.bluemountains.net>)

To aplikacja, która przeszukuje bazę Flickr ograniczoną do zdjęć publikowanych na licencjach CC. Aby wyszukać zdjęcia na wolnych licencjach, należy zaznaczyć opcje: *for editing* oraz *commercial*.

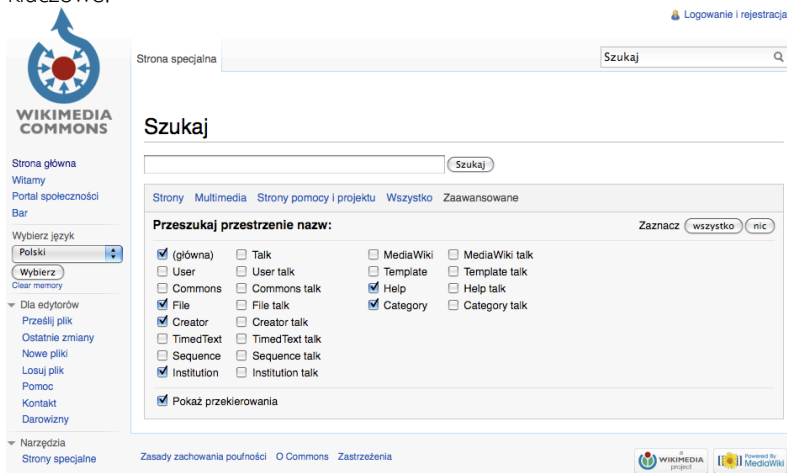

Rys. 11. Strona główna wyszukiwarki FlickrCC

Wyszukiwarka pokazuje jedynie miniaturki zdjęcia. Aby dotrzeć do oryginału, który można pobrać w różnych rozmiarach, należy kliknąć w nawę pliku. Spowoduje to przekierowanie do serwisu Flickr.

4) Grafika, pliki audio i wideo w Wikimedia Commons

Bezpośrednio w repozytorium Wikimedia Commons można korzystać z wewnętrznej wyszukiwarki (<http://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=Special:Search>), która oferuje wiele różnych opcji. Ponieważ niemal wszystkie zasoby są udostępniane na wolnych licencjach lub znajdują się w Domenie Publicznej, formularz nie oferuje możliwości zróżnicowania wyników względem licencji, ale oferuje względem typów danych. Aby wyszukiwać grafiki i inne multimedia należy u góry kliknąć na link "multimedia" i następnie wpisać odpowiednie słowa kluczowe.

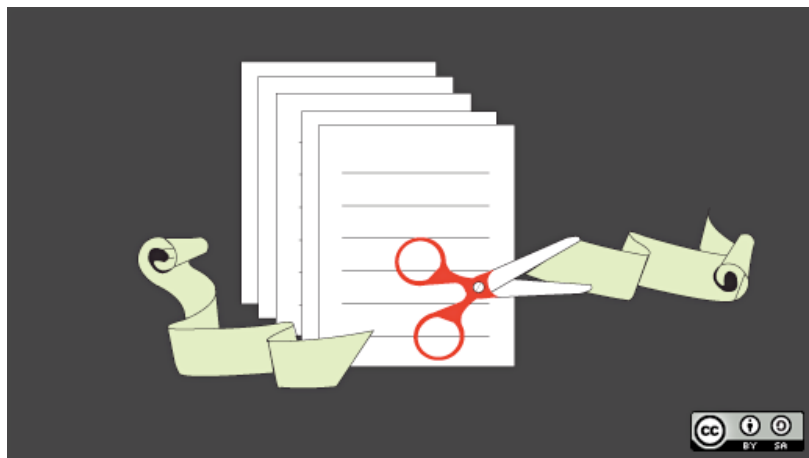
Rys. 12. Widok formularza wyszukiwania zaawansowanego w Wikimedia Commons

Wyszukiwarka wyświetla w takim przypadku listę miniaturek zdjęć, w których opisie znajduje się szukane słowo kluczowe. Po kliknięciu w miniaturkę przechodzi się do strony, na której znajduje się większa wersja zdjęcia i jej zwykle dość dokładny opis wraz informacjami licencyjnymi.

Czasami dobre rezultaty daje też wyszukiwanie po kategoriach (category), które są stronami grupującymi pliki wg określonych kryteriów. Aby przejść do wyszukiwania po kategoriach, należy kliknąć na wyszukiwanie "zaawansowane" a następnie zaznaczyć pole category.

Wikivix (<http://www.wikiwix.com>) - to alternatywna wyszukiwarka zasobów graficznych w projektach Wikimedia. Aby wyszukać zdjęcia i inne multimedia, trzeba kliknąć na zakładkę "grafika" i następnie wpisać odpowiednie słowa kluczowe. Wikivix ma mało opcji wyszukiwania, ale często daje lepsze rezultaty niż wewnętrzna wyszukiwarka Wikimedia Commons.

PUBLIKOWANIE I WYKORZYSTYWANIE OTWARTYCH TREŚCI W SERWISACH WEB 2.0

TWORZENIE I PUBLIKOWANIE OTWARTYCH MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH

Papier, klej, nożyczki, gazety i ksero... brzmi znajomo? Tak powstaje do dziś masa pomocy naukowych z wielu przedmiotów, od klasówek po „infografiki”, wszystko przygotowywane w myśl idei DIY (*Do It Yourself – Zrób To Sam*) i w pełni swobod, jakie daje wyjątek edukacyjny w prawie autorskim. Problem pojawia się, gdy zechcemy opublikować naszym (i nie tylko) uczniom materiały w sieci.

Dozwolony użytek jednak nie daje nam możliwości publikacji treści edukacyjnych publicznie w sieci – co nie tylko utrudnia komunikację z uczniami i zamyka nas w analogowej przestrzeni szkoły lecz również uniemożliwia dzielenie się tą wiedzą.

DOZWOLONY UŻYTEK W EDUKACJI

Dla codziennego życia społecznego być może najważniejszym elementem prawa autorskiego jest dozwolony użytek, zakres swobód, które szczególnie w edukacji pozwalają na sprawne poruszanie się po całym dorobku intelektualnym, który wykorzystuje się w nauce. Instytucjom edukacyjnym na zasadach dozwolonego użytku można:

- sporządzać kopie i nieodpłatnie korzystać z fragmentów utworów w celach dydaktycznych (np. kserokopie utworu rozdane uczniom);
- biblioteki, archiwa i szkoły mogą rozpowszechniać wcześniej nabyte utwory poprzez ich udostępnianie i pożyczanie w ramach swoich zadań statutowych (regulowane również przez ustawę o działalności bibliotek);
- przytaczać fragmenty innych utworów w dziełach stanowiących samoistną całość w ramach prawa cytatu;

- publicznie wykonywać utwory podczas imprez szkolnych i akademickich pod warunkiem, że wstęp na te imprezy jest bezpłatny, a osoby wykonujące utwór nie pobierają za to żadnych korzyści majątkowych.

Prawo dozwolonego użytku wykraczającego poza zakres osobisty wymaga zawsze wymienienia źródła i nazwiska oraz imienia twórcy.

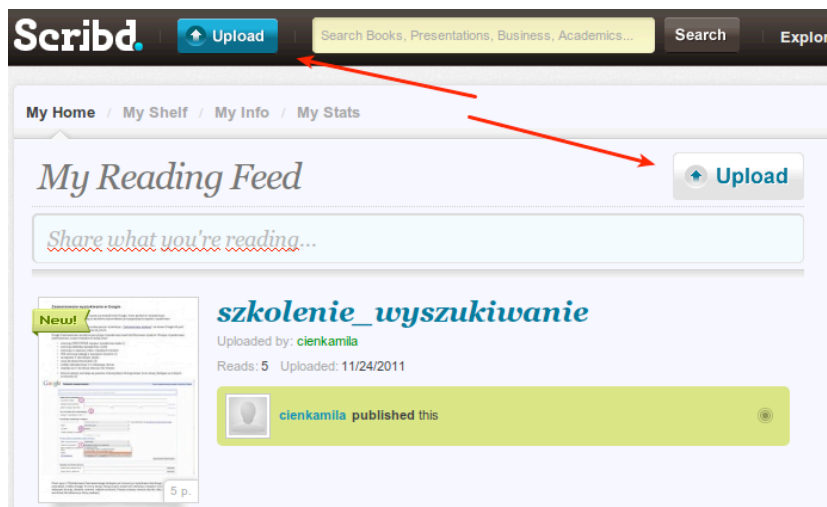
MATERIAŁY DO NASZEGO „OTWARTEGO” PODRĘCZNIKA

Jeśli chcesz, aby Twoje materiały były w pełni dostępne dla innych nauczycieli i uczniów, musisz pamiętać o odpowiedniej licencji. Najlepsze do tego są licencje wolne tj. Creative Commons Uznanie Autorstwa oraz Creative Commons Uznanie Autorstwa-Na Tych Samych Warunkach. Obie gwarantują możliwość wykorzystywania materiałów, np. wszystkich zasobów Wikimedia Commons oraz Wikipedii (przy odpowiednim oznaczeniu) oraz w drugą stronę, to że autorskie elementy kursu czy całość materiału będzie można wykorzystać w innym projekcie. Aby Twój projekt był w pełni otwarty musisz pamiętać, by wykorzystywał wyłącznie autorskie materiały, które opublikujesz na otwartej licencji oraz materiały już objęte takimi licencjami. W sieci jest mnóstwo materiałów, które możesz wykorzystać: Wikipedia, Wikibooks, Wolne Podręczniki, angielskojęzyczne Connexions i wiele wiele innych. Poniżej prezentujemy kilka serwisów, w których możesz opublikować swoje zasoby i oznaczyć je licencjami CC. Serwisy te jednocześnie zawierają wiele ciekawych otwartych zasobów.

I. DOKUMENTY, PREZENTACJE

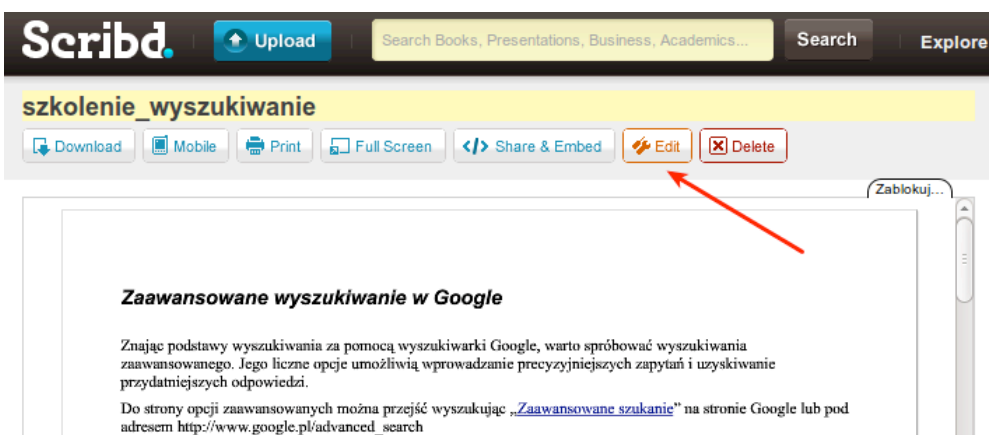
SCRIBD

To popularny serwis do publikacji dokumentów tekstowych i graficznych, który obsługuje formaty Word, OpenOffice i PDF. Pozwala w prosty i wygodny sposób zarządzać takimi funkcjami jak możliwość pobierania plików w różnych formatach oraz udostępniania ich na różnych licencjach. Aby umieścić w serwisie plik, po zalogowaniu klikamy Upload.

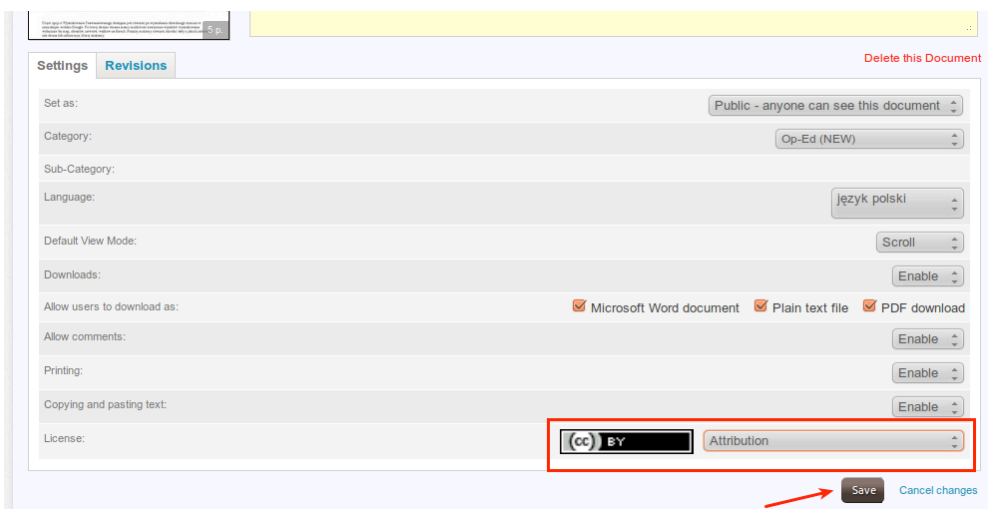
Rys. 13. Ładowanie plików do Scribd

Po zakończeniu wysyłania pliku do serwisu (najnowszy plik będzie widoczny na górze listy, jak wyżej) możemy kliknąć na niego lub na dowolny inny wcześniej umieszczony dokument. W celu zmiany licencji w dowolnym dokumencie, musimy na jego stronie odnaleźć opcję Edit.

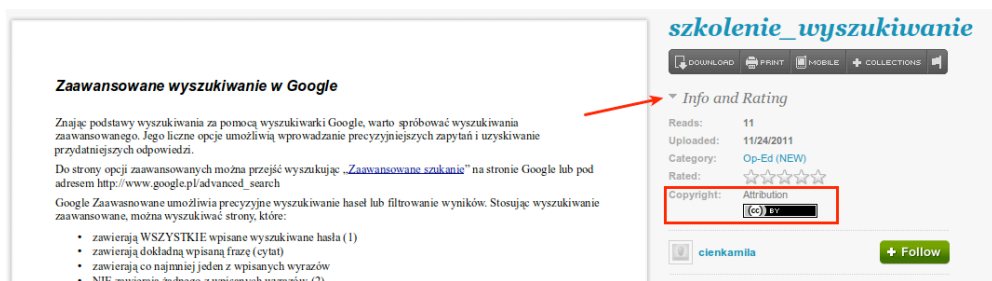
Rys. 14. Widok edycji ustawień

Widok edycji ustawień każdego z plików pozwala nam np. zarządzać zezwoleniem na jego pobieranie w różnych formatach, wybór licencji znajduje się na samym dole i jest dobrze widoczny dzięki umieszczonym obok ikonkom Creative Commons. Z rozwijanej listy wybieramy licencję (na ilustracji Uznanie Autorstwa) i klikamy Save.

Rys. 15. Wybór licencji

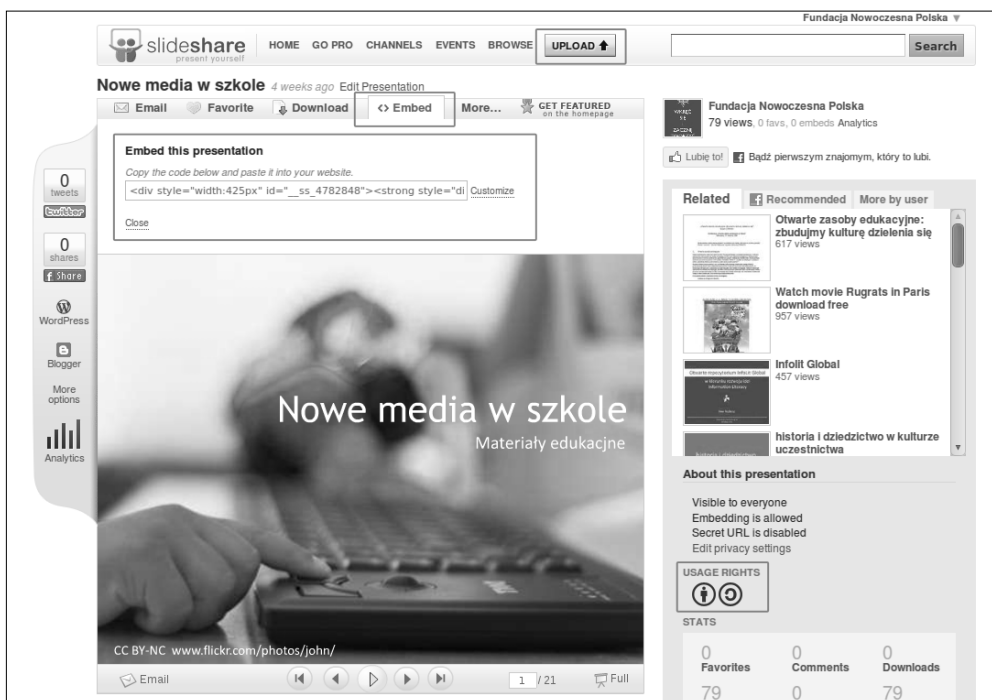
Kiedy już poradzimy sobie z umieszczeniem i oznakowaniem własnego materiału możemy też poszukać innych dokumentów na licencjach CC w serwisie lub sprawdzić jak wygląda oznakowanie naszego dokumentu. Niestety informacja o licencji w danym dokumencie widoczna jest dopiero po rozwinięciu w widoku dokumentu zakładki Info and Rating.

Rys. 16. Oznakowanie licencji

SLIDE SHARE

To serwis, w którym zamieszczane są głównie prezentacje, rzadziej nagrania z występów.

Rys. 17. Formularz dodawania prezentacji do serwisu SlideShare

1. Przycisk Upload, który kieruje do formularza przesłania do serwisu prezentacji (większość opisywanych serwisów wymaga stworzenia konta przed opublikowaniem tam plików multimedialnych)
2. Przycisk Embed umożliwiający skopiowanie kodu do wklejenie na inną stronę, który wyświetli prezentację. Poniżej pole kodu do skopiowania, które umożliwia również zmianę rozmiarów pola z prezentacją
3. Oznaczenie praw autorskich/rodzaju licencji

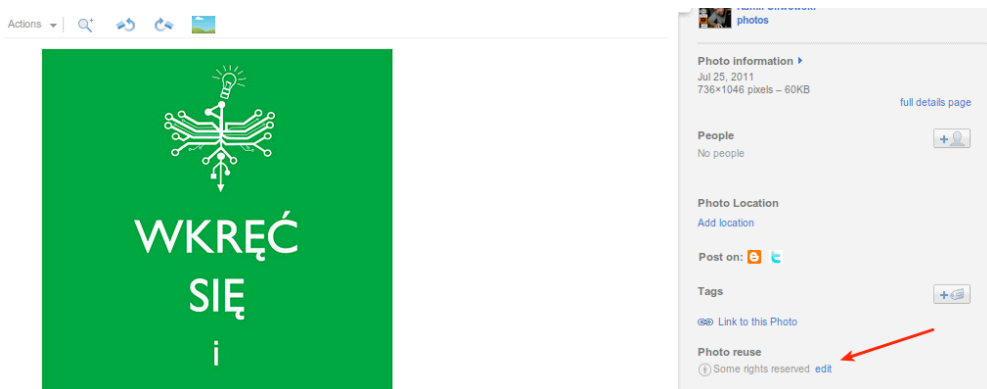
II. ZDJĘCIA, GRAFIKI, INFOGRAFIKI

Trudno wyobrazić sobie zwierzę, miejsce lub ciekawostkę tego świata nieobecną w zdjęciach w serwisie Flickr.com. Z ponad 800 milionów zdjęć ponad 200 milionów dostępne jest na licencjach Creative Commons, wystarczy poszukać, a z pewnością znajdziesz tam świetne ilustracje do Twoich lekcji. Możesz też przygotować szybko i łatwo własne ilustracje, np. mapy możesz przygotować sam za pomocą serwisu chartle.net. Klikając „create”, przechodzisz do okna, w którym wybierasz rodzaj infografiki, od map po wykresy i schematy. Na żywo uzupełniasz dane, które mają znaleźć się na mapie lub wykresie, a ten zmienia się według nich. Wyniki Twojej pracy, jeśli nie zaznaczysz inaczej, automatycznie zostaną opublikowane na licencji CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa). Do bardziej precyzyjnych zadań wymagających pracy z mapą warto znać OpenStreetMap (<http://www.openstreetmap.org/>) czyli projekt map tworzonych społecznością. Mapy te są bardzo precyzyjne i często aktualizowane. W odróżnieniu od Google Maps posiadają również bardzo dużo funkcji ułatwiających ich przetwarzanie, druk i eksportowanie do plików graficznych.

Do szybkiej edycji zdjęć i grafik możesz użyć programów online (niewymagających instalacji, a jedynie połączenia z internetem oraz przeglądarki internetowej), takich jak narzędzia Aviary (<http://aviary.com>), które dają nam możliwość oznaczenia naszych grafik i zdjęć licencjami Creative Commons lub skorzystać z bazy grafik innych autorów. To rozwiązanie oprócz pomagania w codziennej pracy z obróbką materiałów graficznych równocześnie promuje i udostępnia Twoje zasoby innym użytkownikom.

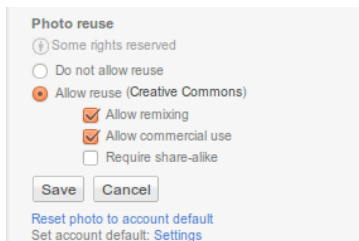
PICASSA

W serwisie fotograficznym należącym do Google mamy do dyspozycji dwie proste drogi do oznakowania naszych fotografii licencjami Creative Commons: dla poszczególnych zdjęć lub dla całego konta i wszystkich fotografii. Po zalogowaniu się do serwisu wystarczy wejść w zakładkę zdjęcia po czym wybrać album i interesujące nas zdjęcie.

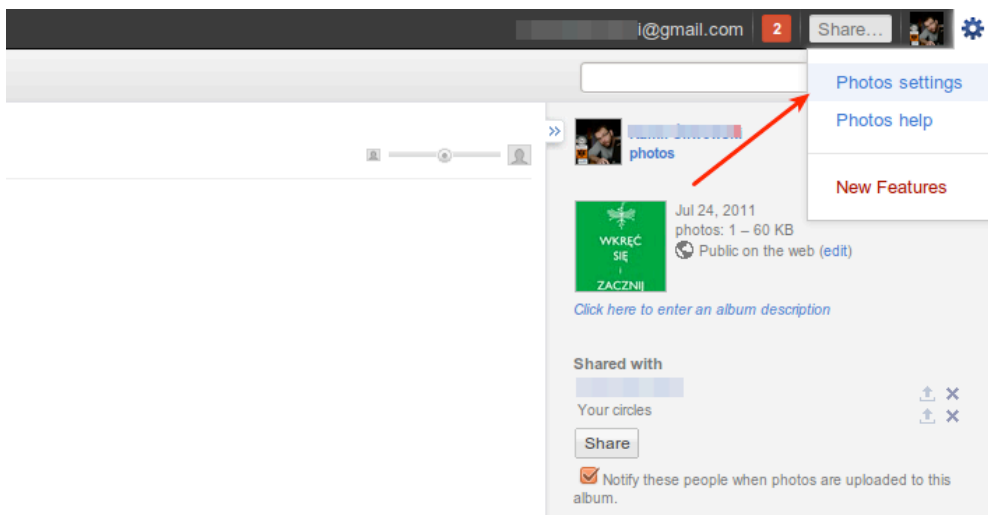
Rys. 18. Edycja ustawień udostępniania

Po prawej stronie zdjęcia znajdziemy Photo Reuse, jej kliknięcie powoduje rozwinięcie opcji wyboru licencji Creative Commons. Poniżej możemy również kliknąć na Settings (Pl. Ustawienia) i zmienić licencję dla wszystkich zdjęć zamieszczanych w serwisie.

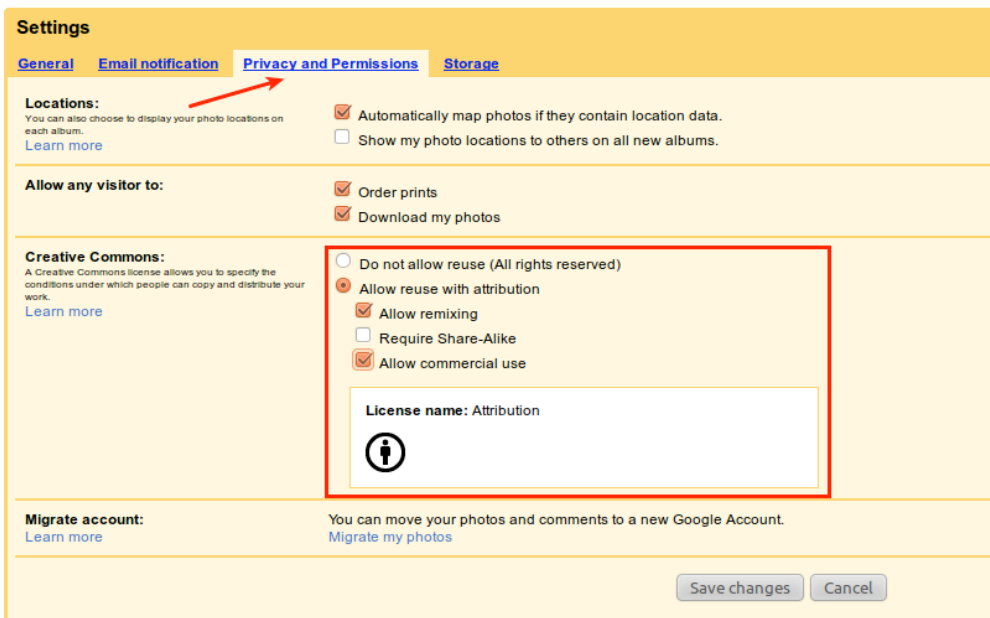
Rys 19. Wybór licencji

Jeśli chcemy od razu zmienić ustawienia dla wszystkich zdjęć w naszych albumach musimy wejść w Ustawienia (settings) naszego konta.

Rys 20. Zmiana ustawień dostępności dla albumów

Dalej musimy wybrać zakładkę Prywatność i zezwolenia (Privacy and permissions), w której możemy wybrać interesującą nas licencję (na ilustracji licencja Creative Commons Uznanie Autorstwa).

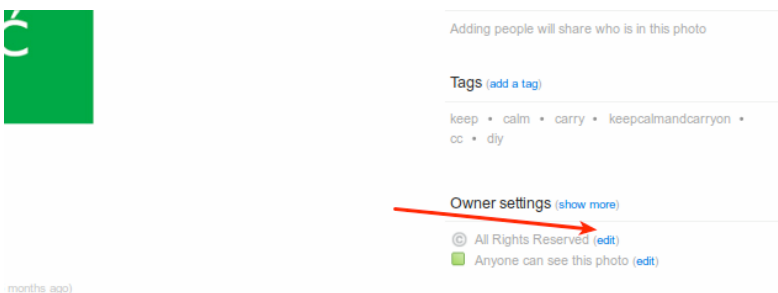

Rys. 21. Wybór licencji dla albumów

W wypadku korzystania z usługi Google+ istnieje również prosta możliwość objęcia naszych zdjęć licencją CC i działa dzięki integracji albumów zdjęć z Google+ z serwisem [Picasa](#).

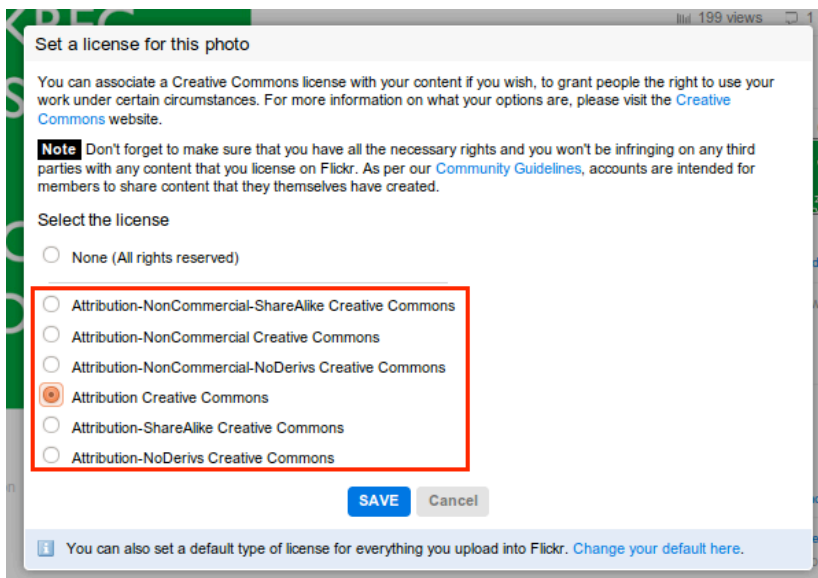
FLICKR

Podobnie jak w wypadku serwisu Picasa, Flickr pozwala nam ustawić licencję dla pojedynczych zdjęć lub dla całego konta. W pierwszym przypadku po zalogowaniu na konto otwieramy dowolne z naszych zdjęć i po jego prawej stronie odnajdujemy opcję Owner settings i przy standardowym zapisie All Rights Reserved klikamy w opcję edit.

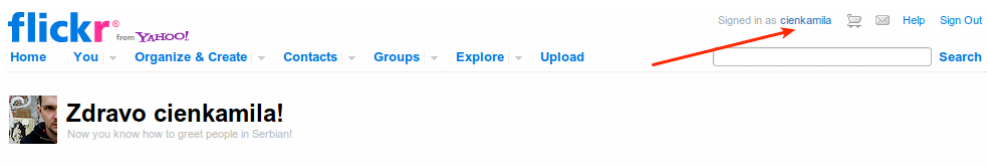
Rys. 22. Zmiana opcji udostępniania

Pojawi się dzięki temu dodatkowe okno, w którym możemy wybrać jedną z licencji Creative Commons.

Rys. 23. Wybór licencji

Jeśli chcemy zmienić licencję dla wszystkich zdjęć przechowywanych na naszym koncie, możemy klikając w prawym górnym rogu na nazwę naszego konta przejść do ustawień globalnych serwisu.

Rys. 24. Zmiana ustawień dla albumów

Na stronie ustawień przejdź do zakładki Privacy & Permissions, w której na dole znajdziesz opcję What license will your content have, w której edycji znajdziesz podobną stronę jak powyżej, z listą licencji do wyboru.

III. MATERIAŁY WIDEO

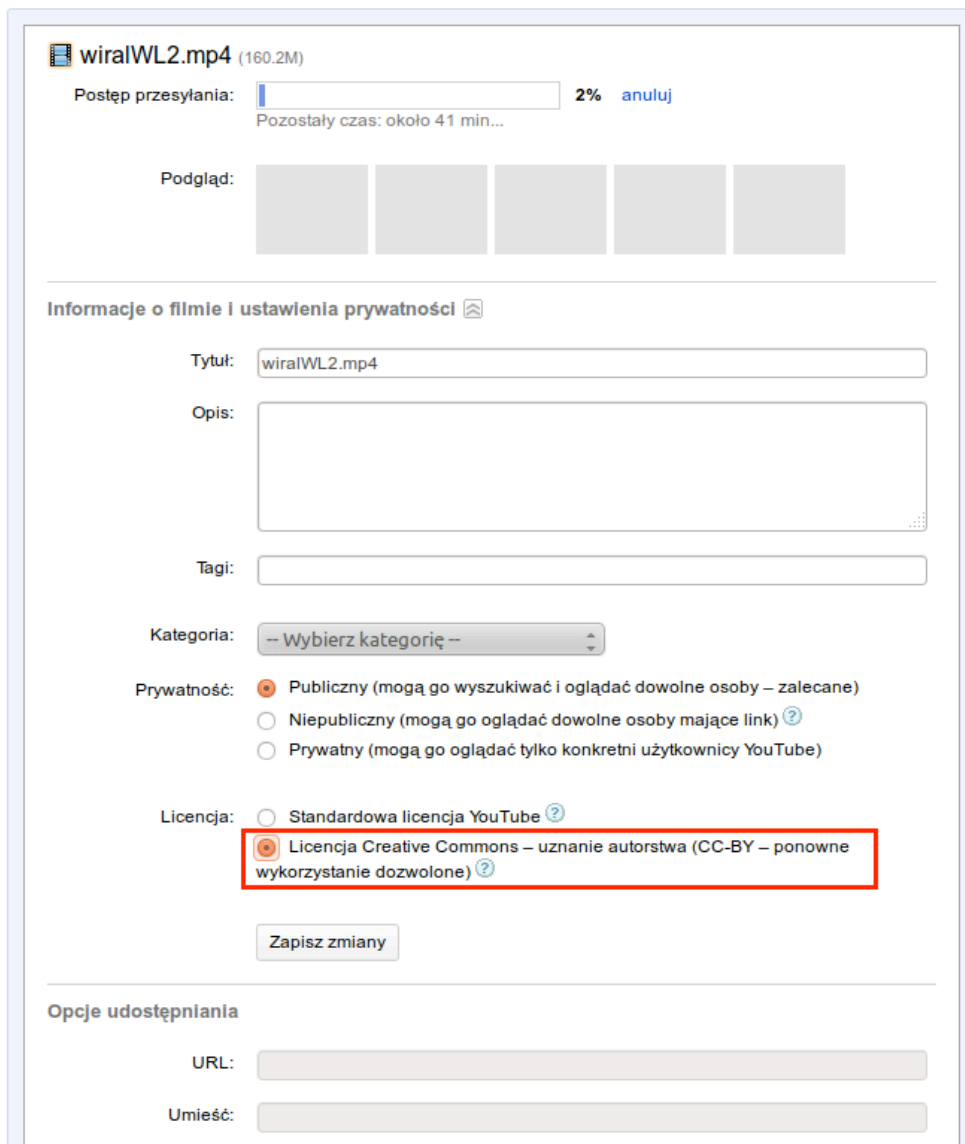
Najpopularniejszy serwis wideo YouTube oferuje ogromny wybór materiałów edukacyjnych, lecz bardzo trudno je odnaleźć. Posiada też ograniczenia czasowe filmów, które chcemy w nim umieścić oraz nie posiada możliwości oznakowania ich odpowiednią licencją. Problemy te rozwiązują serwisy Blip.tv oraz Vimeo.com – oba pozwalają oznakować Twoje filmy licencjami Creative Commons oraz nie mają ograniczeń czasowych jak YouTube.

Przed umieszczeniem jakiegokolwiek materiału filmowego w sieci warto zaplanować umieszczenie informacji o autorach i licencji w samym filmie, jest to wygodne zwłaszcza gdy film zacznie być kopiowany i umieszczany, przez użytkowników na innych niż pierwotna stronach. Informacja zawarta w napisach początkowych i końcowych pozwala zachowanie oznakowania niezależnie od sposobu publikacji filmu.

YOUTUBE.COM

Największy serwis hostujący materiały wideo uruchomił opcję licencjonowania dodawanych filmów CC w ubiegłe wakacje. Niestety do dyspozycji mamy tylko jedną licencję tj. Creative Commons Uznanie Autorstwa (lub pozostanie przy Standardowej licencji YouTube). Więcej o licencjach CC na [YouTube.com/t/creativecommons](https://www.youtube.com/t/creativecommons). Aby opublikować film, po zalogowaniu się do serwisu przechodzimy do opcji Prześlij film, w której to wybieramy z dysku materiał i przesyłamy go do sieci. W widoku przesyłania filmu

Przesyłanie pliku wideo

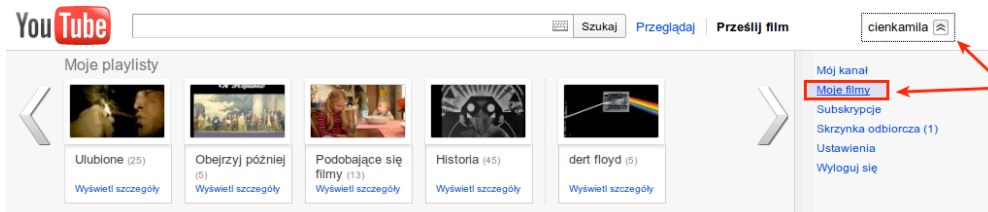
The screenshot shows the YouTube video upload interface. At the top, the file name "wiralWL2.mp4" (160.2M) is displayed. Below it, a progress bar indicates that the upload is 2% complete, with a remaining time of approximately 41 minutes. There are five thumbnail placeholders for video preview. The "Informacje o filmie i ustawienia prywatności" section includes fields for title, description, and tags. The "Kategoria" dropdown is set to "Wybierz kategorię". Under "Prywatność", the "Publiczny" option is selected. Under "Licencja", the "Licencja Creative Commons – uznanie autorstwa (CC-BY – ponowne wykorzystanie dozwolone)" option is selected and highlighted with a red box. A "Zapisz zmiany" button is located below the license selection. The "Opcje udostępniania" section at the bottom has empty fields for "URL" and "Umieść".

Rys. 25. Przesyłanie pliku wideo i wybór licencji

pod oknami informacji (tytuł, opis, tagi, kategorie, prywatność) znajduje się pole Licencja, w którym musimy zaznaczyć opcję Creative Commons – uznanie autorstwa i po zmianie kliknąć Zapisz zmiany. Gotowe!

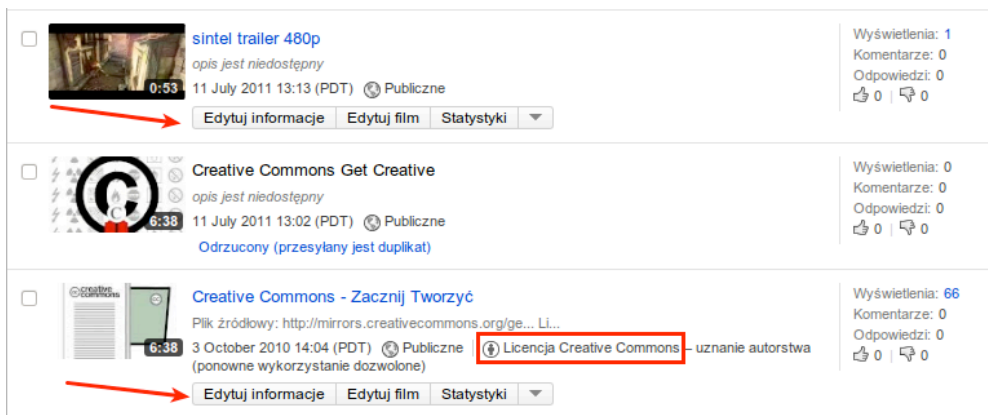
Zmiana licencji dla istniejących filmów

Aby zmienić licencję dla już istniejącego filmu musimy rozwinąć opcje konta (dostępne w prawym górnym rogu pod nazwą naszego konta na YouTube) i wybrać z nich Moje filmy.

Rys. 26. Zmiana licencji dla filmu - krok 1

Z listy filmów wybieramy ten, któremu chcemy zmienić licencję i klikamy na opcję Edytuj informacje. Przy każdym filmie widać albo informację, że jest już na licencji CC albo nie ma tam żadnej informacji o prawach, co oznacza, że jest on dostępny na Standardowej licencji YouTube.

Rys. 27. Zmiana licencji dla filmu - krok 2

Ostatnim krokiem jest odnalezienie w widoku Edycji informacji, zakładki Opcje udostępniania, po rozwinięciu której zobaczymy opcję Licencja, w której jak wyżej wybieramy licencję Creative Commons Uznanie Autorstwa. Po zmianie musimy pamiętać kliknąć na Zapisz zmiany.

YouTube

Moje filmy wideo | playlisty | Mój kanał | Edytor wideo | Utwórz film | Subskrypcje | Statystyki | Wiadomości (1) | Ustawienia konta

Przesłane filmy »

Creative Commons - Zaczynj Tworzyć

Informacje i ustawienia | Podmień dźwięk | Adnotacje | Podpisy i napisy | Wyświetl na stronie od

3 Zapisz zmiany lub anuluj

Informacje o filmie

Tytuł:
Creative Commons - Zaczynj Tworzyć

Opis:
Plik źródłowy:
http://mirrors.creativecommons.org/ge...
Licencja Creative Commons

Tagi:
Creative Commons Get

Propozycje: [+ Get \(divorce Document\)](#) [+ Get \(animal\)](#)

Kategoria:
Ludzie i blogi

Miniatura filmu wideo

Choose a video still from above to represent your video in search results and other displays. You can choose a different still image by clicking on it. Note: it can take up to 36 hours for your image to be updated.

Opcje udostępniania

Prywatność

- Publiczny (mogą go wyszukiwać i oglądać dowolne osoby – zalecane)
- Niepubliczny (mogą go oglądać dowolne osoby mające link) [Dowiedz się więcej.](#)
- Prywatny (mogą go oglądać tylko wybrani przez Ciebie użytkownicy)

Licencja

- Standardowa licencja YouTube [Dowiedz się więcej.](#)
- Licencja Creative Commons – uznanie autorstwa (ponowne wykorzystanie dozwolone) [Dowiedz się więcej.](#)

Data i mapa

Data:
--- -- -- Dzisiaj Wyczyść

Położenie na mapie
Szukaj Wyczyść

Wysokość (w stopach)
Ustaw Wyczyść

Mapa Satelita Hybrydowa

Odszukaj miejsce, w którym zarejestrowany został film wideo. Przeciągnij znacznik, aby wybrać konkretną lokalizację.

Opcje 3D filmu

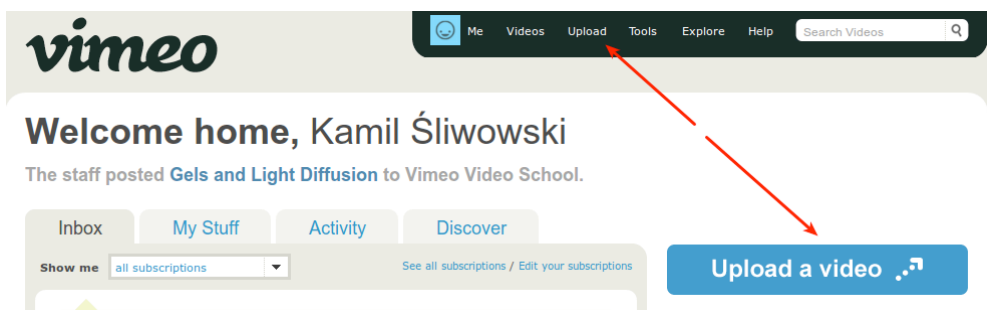
Rys. 28. Zmiana licencji dla filmu - krok 3

VIMEO.COM

oferuje nie tylko wsparcie dla osób publikujących na licencjach CC, ale również sklep z muzyką (na licencjach CC i nie tylko) z którego mogą korzystać twórcy publikujący tam filmy.

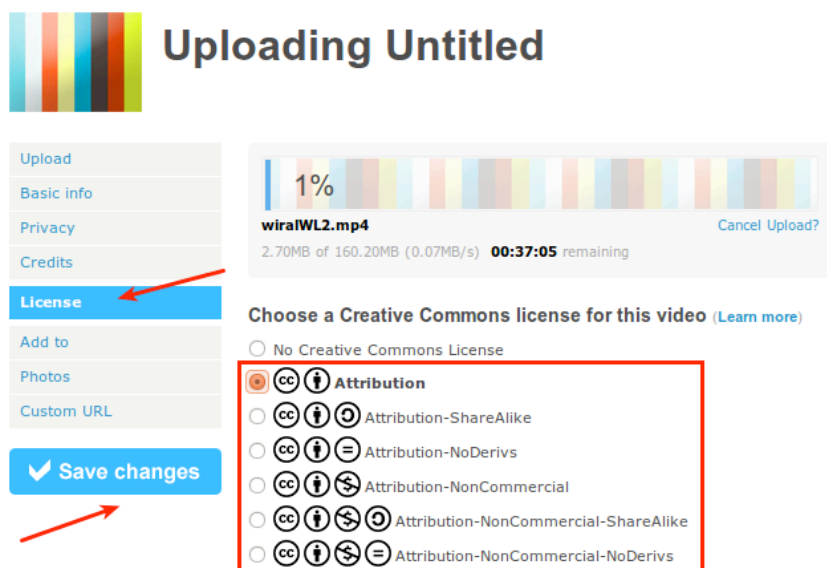
Dodawanie nowych filmów z licencją Creative Commons

Po zalogowaniu do serwisu Vimeo, klikamy na Upload czyli Prześlij.

Rys. 29. Przesyłanie wideo

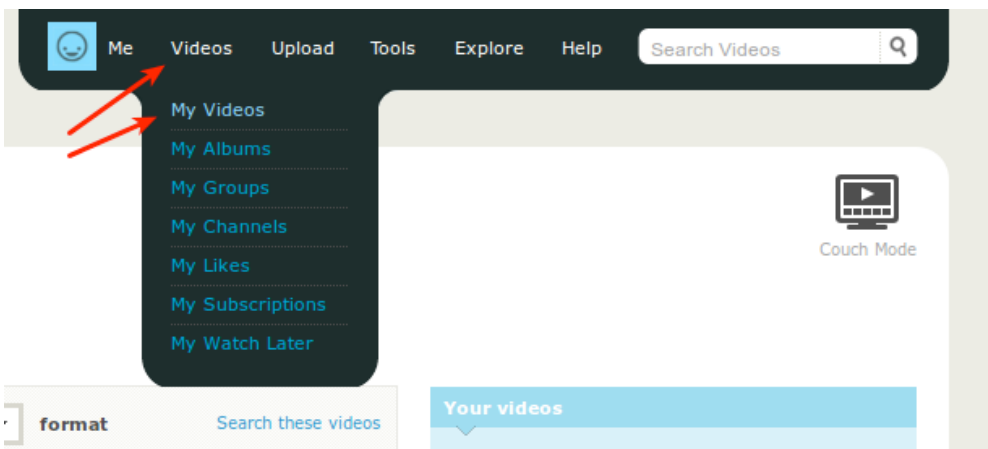
W widoku przesyłania filmu, z lewej strony w menu informacji o nim wybieramy zakładkę License, pod którą będziemy mieli do wyboru wszystkie licencje Creative Commons (na ilustracji Uznanie Autorstwa), po wyborze interesującej nas licencji klikamy Save changes i czekamy aż nasz film zostanie przesłany na strony serwisu.

Rys. 30. Wybór licencji

Zmiana licencji dla istniejących filmów

Podobnie jak w serwisie YouTube, musimy zacząć od wejścia do naszych filmów z menu głównego (rozwijamy opcję Videos i wybieramy My videos). W której znajdziemy listę filmów, które przesłaliśmy. po wybraniu jednego z nich wejdziemy na stronę filmu.

Rys. 31. Zmiana licencji dla istniejących filmów - krok 1

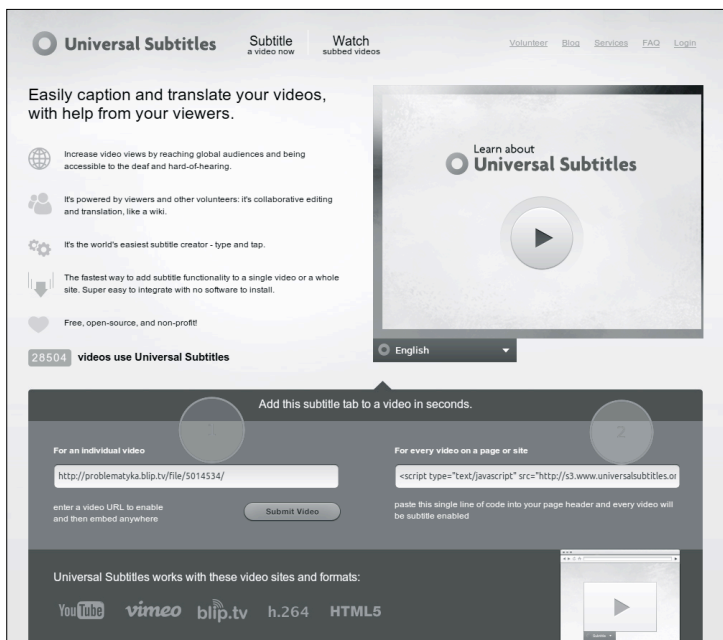
W widoku filmu, w prawym górnym rogu odnajdujemy ikonkę Settings, która przekieruje nas do takiego samego widoku edycji ustawień filmu jak wypadku przesyłania nowego (zob. wyżej – przesyłanie filmu).

Rys. 32. Zmiana licencji dla istniejących filmów - krok 2

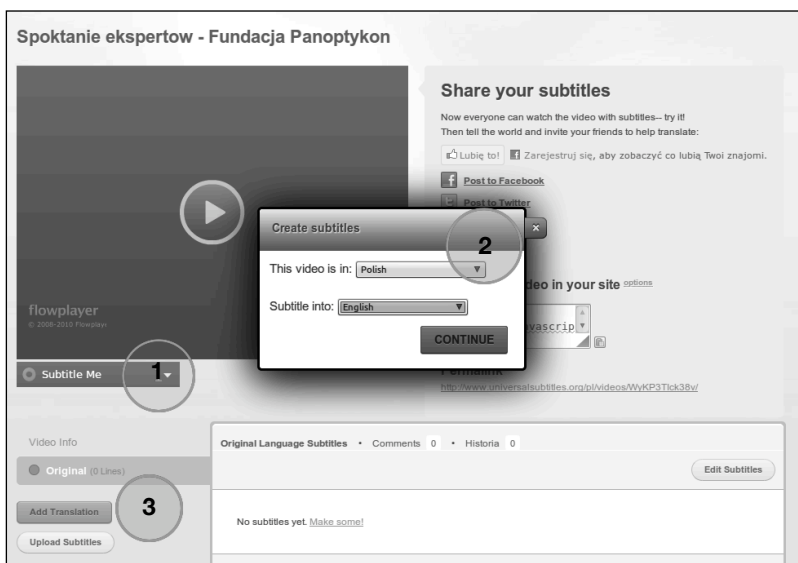
DODAWANIE NAPISÓW DO FILMÓW

Tłumaczenie/dodawanie napisów do filmów to bardzo prosta i praktyczna czynność. Bogactwo edukacyjnych materiałów wideo w sieci jest ogromne, lecz większość z nich została stworzona w języku angielskim. Jeśli chcesz łatwo przetłumaczyć film z serwisu YouTube, Vimeo czy Blip.tv lub dodać do niego napisy, tak aby mogły z niego skorzystać również osoby niesłyszące lub niedosłyszące, możesz skorzystać z Universal Subtitles (<http://www.universalsubtitles.org/>).

Rys. 33. Strona główna Universal Subtitles

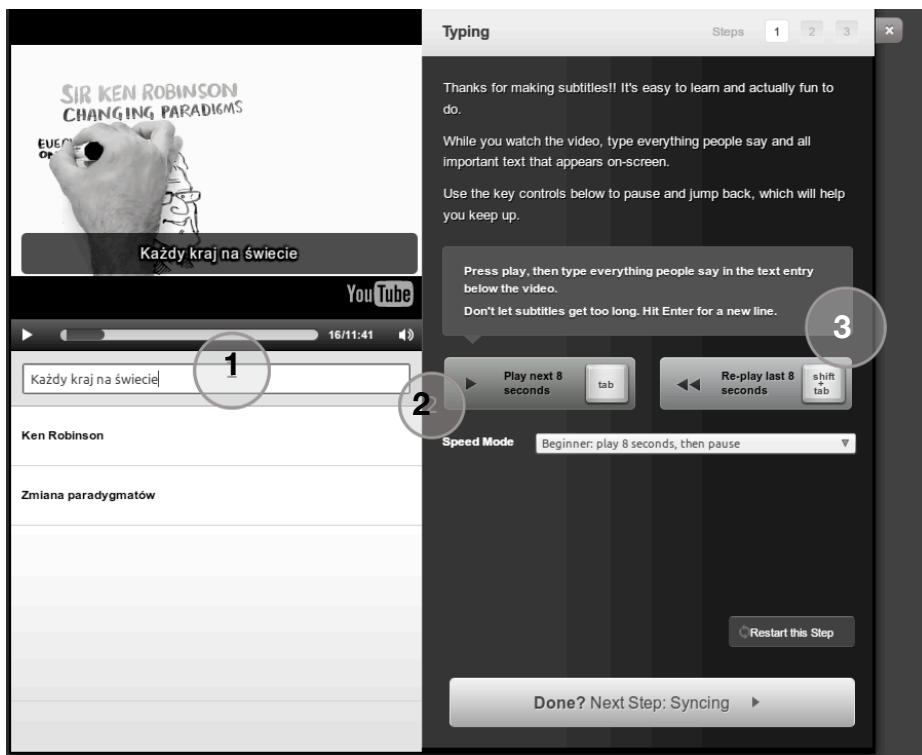
Po wejściu na stronę najlepiej zacząć od stworzenia konta (możemy wykorzystać do tego również Facebook Connect, konto Google lub Twitter). Na rys. 33 mamy dwa pola. Nr 1 to pole na adres wideo, które chcesz przetłumaczyć. Wklej tu adres filmu z serwisu YouTube.com, Vimeo.com lub Blip.tv. Pole nr 2 zawiera fragment kodu, który umożliwia wyświetlanie dodanych napisów nie tylko na stronie serwisu, ale również na stronach, na których zagnieźdzamy Twoje wideo (kod ten należy dodać w nagłówku Twojej strony).

Rys. 34. Tworzenie strony dla tłumaczonego filmu

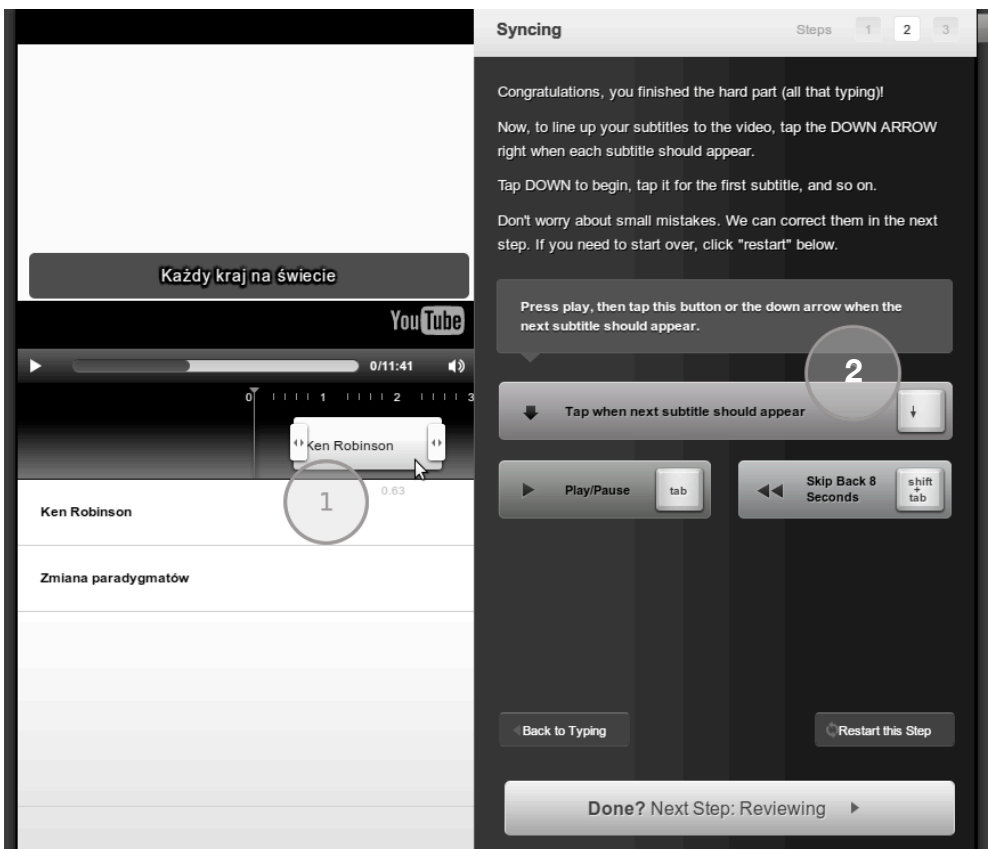
Po wklejeniu linku, klikamy na Submit Video (rys. 34). Przejdziesz do strony nowego projektu. Klikając na Subtitle Me (nr 1), przejdziesz do opcji wyboru języków. Zaznacz tu odpowiednio te języki, z których i do których będziesz robić tłumaczenie (nr 2) i kliknij Continue. Następnie musisz kliknąć na (nr 3) Add translation lub Add Subtitles, co przekieruje Cię do właściwego narzędzia.

Narzędzie do dodawania napisów do wideo składa się z kilku prostych elementów i podzielone zostało na 3 etapy pracy: dodawania napisów, synchronizację i sprawdzanie. W pierwszym (rys. 35) dodajesz napisy za pomocą pola oznaczonego nr 1, każde dodanie napisów kończysz przyciskiem Enter, co automatycznie dodaje go do listy poniżej. Dla ułatwienia obok masz dwa przyciski działające również jako skróty klawiaturowe. Nr 2 (lub przycisk TAB na klawiaturze) odtwarza kolejne 8 sekund filmu i automatycznie go zatrzymuje. Przycisk nr 3 (lub wciśnięcie klawiszy Shift+Tab na klawiaturze) odtwarza ponownie poprzednie 8 sekund filmu, od momentu, w którym się zatrzymałeś.

Rys. 35. Etapy dodawania tłumaczenia

Po dodaniu wszystkich napisów musisz sprawdzić czy zgadzają się z czasem padania odpowiednich słów w filmie. Na ekranie synchronizacji możesz dokładnie określić czas pojawiania się napisów, ręcznie przesuwając je na ścieżce czasu (ang. timelinie) pod ekranem filmu (nr 1) lub oglądając film, klikać na klawisz strzałki w dół (nr 2), co automatycznie ustawi w danym momencie następną napis z listy dodanych przez nas wcześniej. Po całym procesie możesz jeszcze sprawdzić czy wszystko działa i zapisać Twój projekt wideo.

Rys. 36. Synchronizacja napisów i filmu

Wiele serwisów takich, jak Universal Subtitles lub YouTube umożliwia dodawanie napisów lub komentarzy do filmów lecz te dodatkowe elementy wyświetlają się jedynie na stronach tych serwisów. Po osadzeniu filmu na Twojej stronie elementy te przestają działać. Aby umożliwić tę opcję musisz dodać do nagłówka (header) swojej strony odpowiedni fragment kodu (zob. rys. 33) i wstawić go najlepiej przed zamknięciem tagu `</head>`.

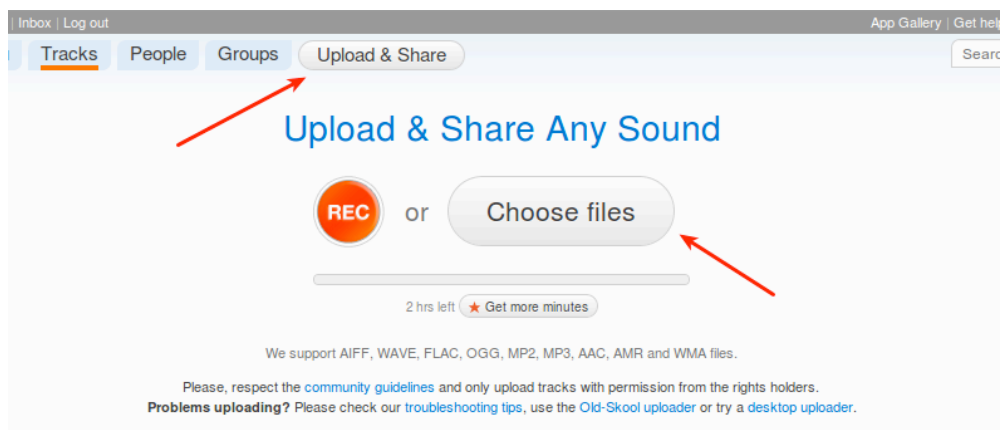
IV. MATERIAŁY AUDIO

Serwisy do publikacji materiałów dźwiękowych działają bardzo podobnie do serwisów wideo. Gdy już założysz na nich konto, wystarczy odnaleźć opcję wysyłania plików (upload) i upewnić się czy na pewno Twoje nagranie spełnia wymogi techniczne (czy jest w odpowiednim formacie – najwygodniejszym i otwartym formatem jest OGG choć najpopularniejszym jest MP3). Odpowiednie pola w formularzu wskażą Ci, gdzie masz określić licencję dla Twojego utworu. W ten sposób działają serwisy Jamendo (muzyka na licencji Creative Commons) oraz SoundCloud, który w bardzo wygodny sposób przechowuje pliki dźwiękowe oraz umożliwia łatwe osadzanie ich na innych stronach. Działa to tak samo, jak w wypadku wstawiania filmów

z YouTube'a czyli po skopiowaniu kawałka kodu, wstawiasz go do swojej strony, która wyświetli odtwarzacz filmowy lub dźwiękowy.

SOUNDCLOUD

to serwis służący publikacji i promocji muzyki i nagrań dźwiękowych. Skupia się na wygodzie udostępniania materiałów i funkcjach społecznościowych np. komentowania dokładnych momentów w utworach, obsługuje również licencje Creative Commons. Aby użyć ich w SoundCloud, po zalogowaniu klikamy na Upload&Share (Wyślij i Podziel się), czyli przechodzimy do przesyłania naszego nagrania.

Rys. 37. Przesyłanie pliku audio

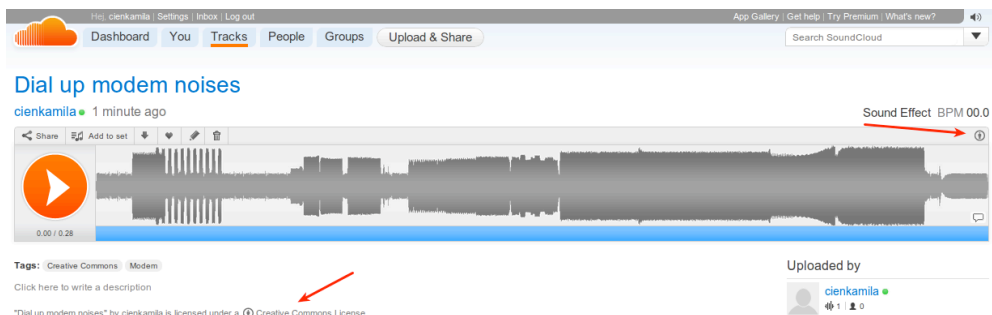
Po uruchomieniu przesyłania pliku zobaczymy stronę z polami informacyjnymi o utworze do uzupełnienia. Odnajdujemy na niej pole Selected license, które zmieniamy z All Rights Reserved na Creative Commons. Wybieramy naszą licencję (na ilustracji Uznanie Autorstwa), warto włączyć również opcję zezwalającą na pobierania plików Downloads enabled. Na koniec klikamy Save i gotowe.

Utwory na licencjach CC w SoundCloud są oznakowane w następujący sposób:

The screenshot shows the 'Upload & Share Any Sound' interface on SoundCloud. At the top, there's a progress bar with 'Upload completed' and 'Preparing for transcoding...'. Below is the 'Info' section with a title field containing 'File:Dial up modem noises' and a permalink. There are fields for 'Image', 'Description', 'Type', and 'Genre'. A 'Tags' field is also present. The 'Selected License' section shows 'Some Rights Reserved' as the current selection, with 'Creative Commons' selected as an option. A red arrow points to the 'Creative Commons' radio button. Below this, a box titled 'Select what people can and can't do with your music' contains four options: Attribution, Noncommercial, No Derivative Works, and Share Alike. A red box highlights this entire section. Below the box, it says 'You've selected the following license: Some Rights Reserved'. Further down, there are 'Settings' for visibility (Public/Private) and 'Advanced settings' for Downloads, Widget, and Apps, all of which are enabled. A red arrow points to the 'Downloads enabled' toggle.

Rys. 38. Wybór licencji CC

Utworki na licencjach CC w SoundCloud są oznakowane w następujący sposób:

Rys. 39. Oznakowanie licencji CC

SKŁADAMY PODRĘCZNIK - NARZĘDZIA

Nie potrzebujesz budować od podstaw własnej strony internetowej, aby opublikować w sieci materiały edukacyjne czy cały kurs dla uczniów. Najłatwiejszymi do założenia i utrzymywania rodzajami stron są wiki oraz blogi, przy czym wiki tą przewagę, że pozwala na wspólną pracę grupy entuzjastów OZE, podczas gdy blog jest bardziej indywidualnym miejscem publikacji.

I. WIKIDOT

Poniżej prezentujemy, jak założyć i publikować w serwisie **Wikidot.com**, który jest już częściowo przetłumaczony na język polski pozwala na oznaczenie Twojego Wiki jako edukacyjnego. Posiada także wsparcie dla symboli matematycznych, chemicznych i fizycznych, co jest niezwykle ważne w szkole.

Rys. 40. Strona główna serwisu wikidot

Aby założyć wiki, wystarczy wejść na stronę: www.wikidot.com. Środkowy baner poprosi o wpisanie nazwy Twojej strony i przekieruje do formularza, w którym będziesz mógł uzupełnić dane dla swojego konta w serwisie Wikidot oraz swojej strony. Tutaj też możesz wybrać język polski oraz podstawowe ustawienia dla Twojej wiki.

Site title:	<input type="text" value="Wolnepodreczniki"/> <small>Appears on the top-left corner of your Wikidot site.</small>
Tagline:	<input jak="" kolejce..."="" nie="" type="text" value="Wolne jak w " w="" wolność"=""/> <small>Appears beneath the name.</small>
Web address:	<input type="text" value="wolnepodreczniki.wikidot.com"/> <small>Only alphanumeric [a-z0-9] and "-" (dash) characters allowed.</small>
Site content language:	☐ English ☒ Polish
Access policy	☒ Open — anyone can view and become member ☐ Closed — anyone can view, but membership is restricted ☐ Private — hidden, only members can access
Please confirm:	☒ I have read and agree to the Terms of Service .
<input type="button" value="Get my free Wikidot site"/>	

Rys. 41. Widok formularza rejestracji nazwy strony naszej wiki

Po uzupełnieniu wszystkich danych, zostaniesz przekierowany do swojej Wiki (w lewym górnym rogu będzie widać Twoją nazwę użytkownika, co oznacza, że jesteś zalogowany). Strona powitalna zachęca do edycji menu bocznego (nav:side) i górnego (nav:top), na każdej zaś stronie wiki, na dole znajdziemy kilka podstawowych przycisków w tym najważniejsze: edytuj i historia. To nimi przechodzisz do edycji treści każdej ze stron oraz historii wszystkich edycji. Edycja zarówno menu, jak i artykułów wymaga od Ciebie jedynie zapoznania się z menu edycji i niektórymi znacznikami wiki. Wszystkie informacje, masę pomocy oraz dodatkowych ustawień znajdziesz w lewym menu.

Poniżej treści jest przycisk opcji. Klikając na „Opcje+”, znajdziesz dodatkowe ustawienia, np. blokowania strony przed edycjami użytkowników (przyda się, np. dla strony tytułowej lub dla treści, które chcesz utrzymać w niezmienionej formie).

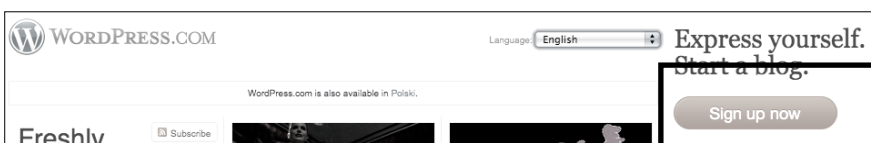
Więcej informacji o zasobach wiedzy i materiałów na wolnych licencjach, które możesz wykorzystać, znajduje w rozdziale "Katalog OZE". Pamiętaj jednak, że wszelkie źródła zewnętrzne mogą być ograniczone w dostępie dla różnych grup osób, co może naruszać cel edukacyjny, jaki chcesz realizować.

II. WORDPRESS

WordPress to najbardziej znany serwis blogowy (w dodatku open source). Podobnie jak Wikidot oferuje hosting, dlatego każdy, nie posiadając własnego serwera może założyć i prowadzić bloga.

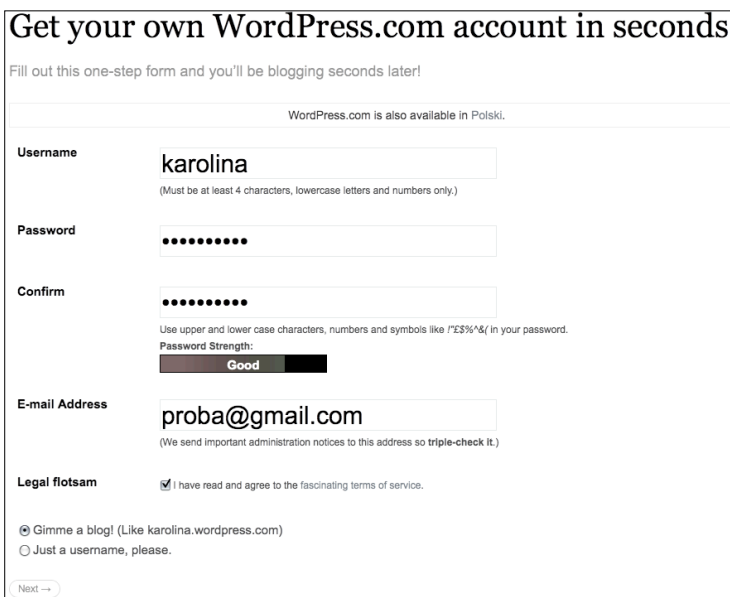
Etap I. Rejestracja

Aby założyć bloga należy się zarejestrować na stronie <http://wordpress.com>, klikając na pomarańczowy (w oryginale) przycisk *Sign up now*.

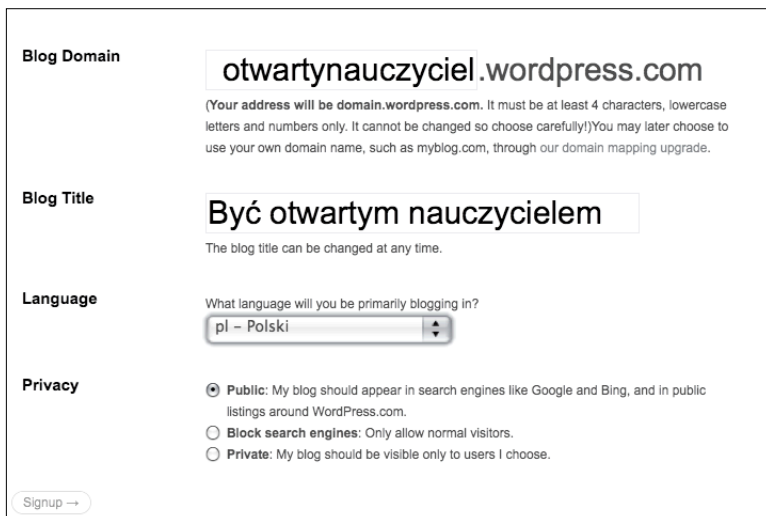
Rys. 43. Zakładanie bloga w systemie WordPress

Otrzymasz formularz rejestracyjny (dostępny w j. angielskim). Ważne, aby w ostatnim polu zaznaczyć *Gimme a blog* (załóż bloga)

The image displays the registration form on WordPress.com. The title is 'Get your own WordPress.com account in seconds'. Below the title, it says 'Fill out this one-step form and you'll be blogging seconds later!'. The form includes several fields: 'Username' with the value 'karolina' and a note '(Must be at least 4 characters, lowercase letters and numbers only)'; 'Password' and 'Confirm' fields, both masked with dots, with a 'Password Strength' indicator showing 'Good'; 'E-mail Address' with the value 'proba@gmail.com' and a note '(We send important administration notices to this address so triple-check it.)'; and a 'Legal flotsam' section with a checked checkbox 'I have read and agree to the fascinating terms of service.'. At the bottom, there are two radio button options: 'Gimme a blog! (Like karolina.wordpress.com)' which is selected, and 'Just a username, please.'. A 'Next ->' button is located at the bottom left of the form.

Rys. 44. Formularz rejestracji w systemie WordPress

Następnie system prosi o wypełnienie informacji związanych z Twoim blogiem. Warto chwilę zastanowić się nad nazwą domeny (adresu www naszego bloga), ponieważ raz zachowany nie może być zmieniony.

The screenshot shows the WordPress 'Create Blog' form. It is divided into four sections: 'Blog Domain', 'Blog Title', 'Language', and 'Privacy'.
- **Blog Domain:** A text input field contains 'otwartynauczyciel.wordpress.com'. Below it, a note states: '(Your address will be domain.wordpress.com. It must be at least 4 characters, lowercase letters and numbers only. It cannot be changed so choose carefully!) You may later choose to use your own domain name, such as myblog.com, through our domain mapping upgrade.'
- **Blog Title:** A text input field contains 'Być otwartym nauczycielem'. Below it, a note states: 'The blog title can be changed at any time.'
- **Language:** A dropdown menu is set to 'pl - Polski'. Above it, the text reads: 'What language will you be primarily blogging in?'.
- **Privacy:** Three radio button options are present: 'Public' (selected), 'Block search engines', and 'Private'. The 'Public' option is described as: 'My blog should appear in search engines like Google and Bing, and in public listings around WordPress.com'.
At the bottom left, there is a 'Signup ->' button.

Rys. 45. Formularz danych bloga

Po rejestracji konta oraz utworzeniu bloga, na podany adres e-mail została wysłana prośbą aktywację (maksymalnie w ciągu 30 minut).

Etap 2. Logowanie się

Po aktywacji konta możesz zalogować się do nowo utworzonego bloga. Na stronie: <https://en.wordpress.com/wp-login.php> należy podać login i hasło, jakie wpisałeś przy rejestracji. Nie musisz pamiętać tego adresu, ponieważ po aktywacji konta, możesz po prostu udać się na stronę swojego bloga (tutaj: <http://otwartynauczyciel.wordpress.com>) i kliknąć w link zaloguj się (zazwyczaj prawy dolny róg strony).

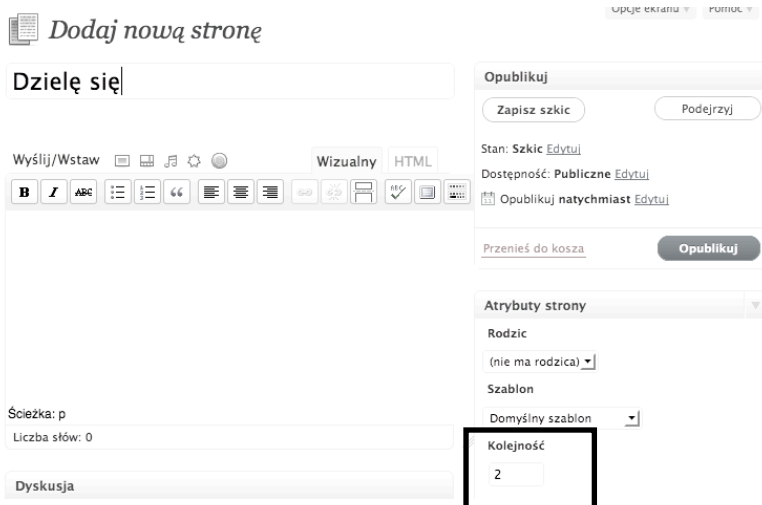
Etap 3. Publikowanie

Wpis

Aby opublikować pierwszego posta na blogu, wybierz w lewym bocznym menu w zakładce *Post - Add new*. Otworzy się okno edycji posta z prostym edytorem tekstu.

Dodawanie stron

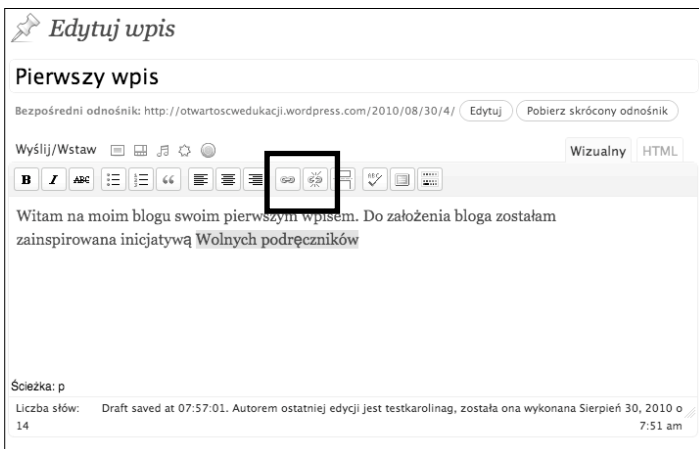
Aby dodać nową stronę bloga w lewego bocznego menu, wybierz *Strony - Dodaj nową*. Otworzy się takie samo okno edycji, jak w przypadku dodawania nowego wpisu. Określ nazwę strony oraz wpisz jej zawartość. Dodatkowo w prawym bocznym menu możesz określić kolejność strony, w jakim będzie wyświetlała się na blogu (np. O mnie, Dziele się, Korzystam z mogą być ułożone w odwrotnej kolejności jeśli poszczególnym stronom nadasz odpowiednie numery porządkowe).

Rys. 46. Dodawanie nowej strony i ustalanie jej hierarchii

Dodawanie linków

Aby dodać link do wpisanego tekstu, zaznacz myszką tekst, który chcesz zlinkować i wybierz z menu edycji ikonę łańcuszka.

Rys. 47. Dodawanie linków do wpisu

Dodawanie multimediów

Multimedia takie, jak prezentacje, filmiki wideo, zdjęcia, grafika, etc. mogą być przesłane bezpośrednio z Twojego komputera lub osadzone w treści wpisu/strony bloga, jeśli są już dostępne w sieci.

Z dysku komputera

Jeśli chcesz umieścić w poście własne zdjęcie, prezentację lub filmik, musisz najpierw przesłać plik na serwer WordPressa, który zostanie umieszczony w galerii plików. Podczas pisania posta kliknij na ikonkę gwiazdki (dodaj media) w menu edycji.

Następnie otworzy się nowe okno z możliwością przesłania plików na serwer. Kliknij na "Wybierz pliki", i kolejno wybierz interesujący Cię plik z dysku Twojego komputera. Po przesłaniu otrzymasz okienko, w którym określisz tytuł pliku, wielkość oraz jego rozmieszczenie w poście. Aby wstawić zdjęcie do wpisu nad którym aktualnie pracujesz, kliknij na "Wstaw do wpisu".

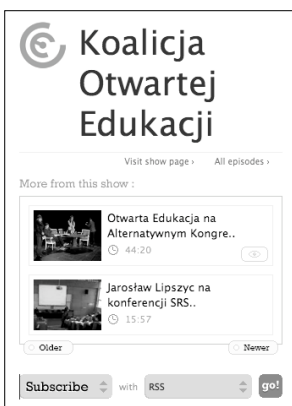

The screenshot shows the WordPress media upload interface. At the top, there is a thumbnail of the image and the following information: "Nazwa pliku: glowy1.png", "Typ pliku: image/png", and "Data wysłania na serwer: Sierpień 30, 2010". Below this is a button "Edytuj obrazek" and the dimensions "Wymiary: 520 x 292". The "Tytuł" field contains "Siec". The "Tekst alternatywny" field is empty, with a placeholder text "Tekst będący alternatywą obrazka, np. „Mona Lisa”". The "Etykieta" and "Opis" fields are also empty. The "Adres URL odnośnika" field contains "http://otwartoscweduakcji.files.wordpress.com/2010/08/glowy1.png", with buttons for "Brak", "Adres URL pliku", and "Adres URL wpisu". Below this is the instruction "Wprowadź adres URL odnośnika lub wybierz powyżej jeden z predefiniowanych." The "Wyrównanie" section has radio buttons for "Brak" (selected), "Do lewej", "Środek", and "Do prawej". The "Rozmiar" section has radio buttons for "Miniatura (150 x 84)", "Średni (300 x 168)" (selected), "Duży", and "Full Size (520 x 292)". At the bottom, there are buttons for "Wstaw do wpisu", "Użyj jako ikony wpisu", and "Usuń". A "Zapisz wszystkie zmiany" button is located at the very bottom of the dialog.

Rys. 48. Dodawanie plików z dysku komputera

Z sieci

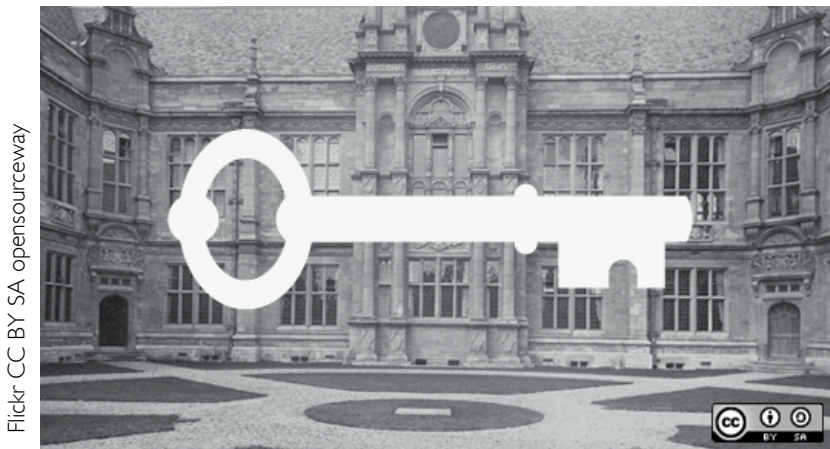
Dodawanie, np. pliku wideo, który jest dostępny w sieci do wpisu (np. wystąpienie na konferencji, które nagrałeś i umieściłeś w serwisie wideo), to tzw. zagnieżdżanie (ang. *embedding*). Aby zagnieżdżyć multimedia we wpisie, potrzeba jest specjalny kod, który musimy wkleić w okno edycji wpisu. Dla przykładu zagnieżdżimy film z serwisu Blip.tv

W polu *Subscribe* należy wybrać *Embed*, a w polu obecnie z *RSS* wybrać *WordPress* i wcisnąć przycisk *Go*. Otrzymamy kod, który należy skopiować i wkleić w okno edycji wpisu na blogu.

Rys. 49. Zagnieżdżanie multimediiów we wpisie

OZNACZANIE TREŚCI LICENCJAMI CREATIVE COMMONS

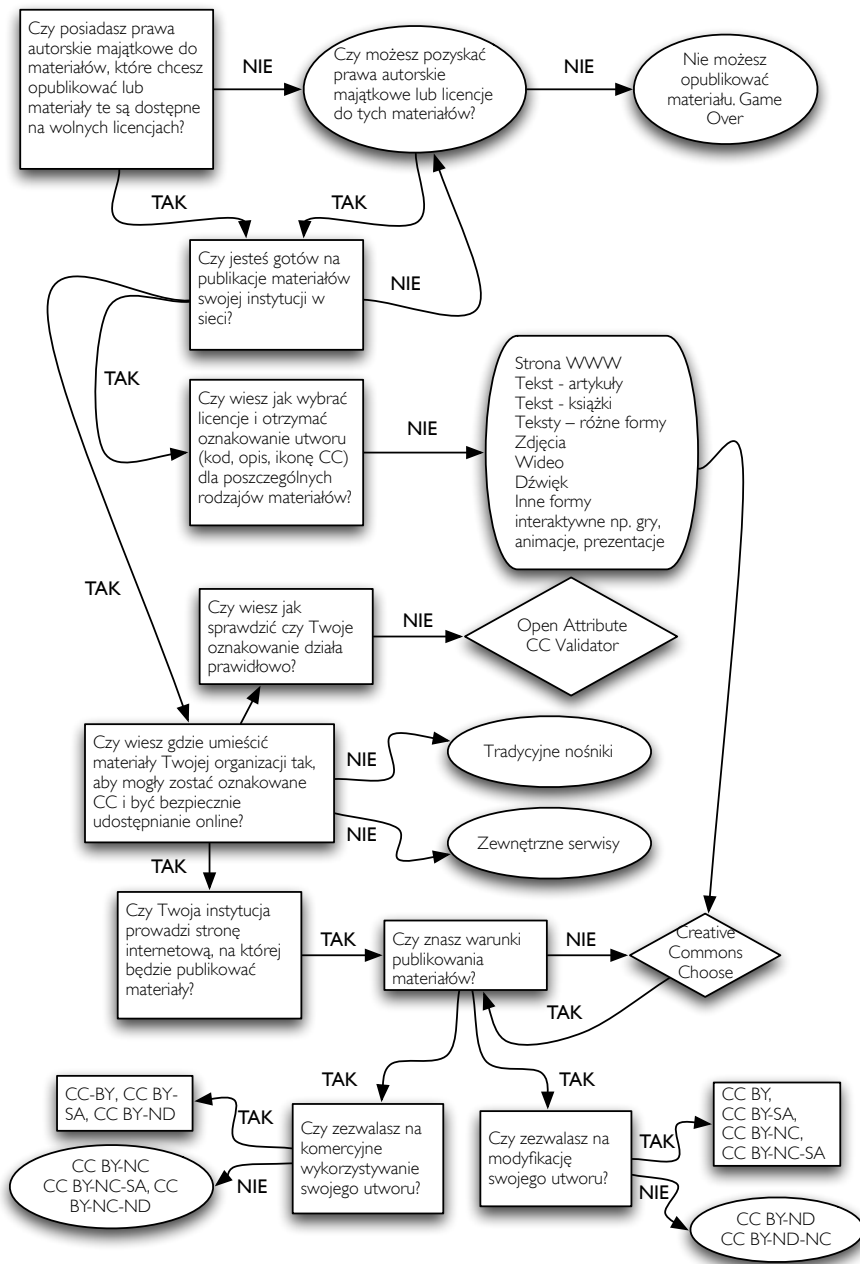

Najlepszym narzędziem ułatwiającym nam wybór licencji oraz techniczne oznakowanie naszej strony internetowej, dokumentu lub innego dzieła jest narzędzie **Choose License** na stronie internetowej <http://creativecommons.org/choose>. Poza nim licencjonowanie Creative Commons obsługuje wiele serwisów do publikacji różnych rodzajów multimediów (opisanych szczegółowo w rozdziale „Jak być otwartym nauczycielem”).

Serwisy wideo, które umożliwiają znakowanie licencjami CC to Blip.tv oraz Vimeo.com, fotografię możesz dodawać do serwisu Flickr.com lub www.freephotobank.org. Prezentacje typu Power Point przechowaj dla Ciebie serwis **Slideshare.com**, a dokumenty tekstowe **Scribd.com**. Wszystkie te serwisy umożliwiają podczas przesyłania im materiałów do publikacji wybór licencji oraz odpowiednie oznakowanie.

Prezentujemy, jak w kilku prostych krokach wybrać za pomocą narzędzia online licencję, wygenerować kod oraz wstawić go do swojej strony.

Poniższy schemat przedstawia procedurę postępowania podczas publikowania materiałów na licencjach Creative Commons. Szczegółowe informacje na temat gotowości do publikacji na otwartych zasadach, znajdziesz w opisie schematu w dalszej części rozdziału.

Rys. 50. Gotowość publikacji na Creative Commons

I. SPRAWDŹ CZY MASZ PRAWO DO PUBLIKACJI UTWORU

Posiadanie praw autorskich majątkowych do utworu

Upewnij się co do warunków umowy, jaką posiadasz na dane materiały. Jeśli podpisujesz nowe umowy możesz skorzystać z wzorów umów Koalicji Otwartej Edukacji.

<http://koed.org.pl/pomoce-prawne/wzory-umow/>

Posiadanie licencji na wykorzystywanie utworu

Pamiętaj o poprawnym oznakowywaniu licencji i autorstwa (patrz Oznakowywanie licencji).

Pola eksploatacji

W umowie o przeniesienie praw i umowie licencyjnej należy zawsze określić konkretne pola eksploatacji (sposoby wykorzystania) utworu, których dotyczy umowa.

Poszanowanie warunków licencji

Każda licencja Creative Commons określa warunki, na jakich można korzystać z danego utworu. Naruszenie warunków licencji (np. komercyjne wykorzystanie utworu z warunkiem Na Warunkach Niekomercyjnych) oznacza automatyczne złamanie warunków licencji.

Oznaczanie wszystkich kopii utworu i utworów zależnych

Jeśli publikujesz materiały w wielu formatach (np. na stronie internetowej i jako publikację drukowaną), pamiętaj o oznaczeniu każdej kopii utworu. Również w wypadku tworzenia utworów zależnych należy pamiętać o oznaczeniu każdego wykorzystanego utworu.

2. WYBIERZ LICENCJĘ DLA SWOJEJ TWÓRCZOŚCI

Pod adresem <http://creativecommons.org/choose/> znajduje się narzędzie wyboru licencji i generowania odpowiednio kodu HTML/XML. Odpowiedz na dwa poniższe pytania dotyczące swobód, jakie mają dotyczyć danego dzieła:

A. Czy zezwalasz na komercyjne wykorzystywanie swojego utworu?

1. Tak
2. Nie

B. Czy zezwalasz na modyfikacje swojego utworu?

1. Tak
2. Nie
3. Tak, o ile inni będą udostępniać modyfikację utworu na tych samych warunkach

Odpowiedzi

A1+B1= BY	A2+B1= BY-NC
A1+B2= BY-ND	A2+B2= BY-NC-ND
A1+B3= BY-SA	A2+B3= BY-NC-SA

Narzędzie pozwala także na wybieranie kraju dla autora, przez co aplikacja wybiera odpowiednią dla wskazanego kraju licencję. Na ilustracji wybrano licencję CC Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach, wersja licencji: Polska). Poniżej jest miejsce na wpisanie danych dotyczących autorstwa, formatu i adresu internetowego dzieła.

Czy zezwalasz na komercyjne wykorzystywanie swojego utworu?

Tak ⓘ

Nie ⓘ

Czy zezwalasz na modyfikacje swojego utworu?

Tak ⓘ

Tak, o ile inni będą udostępniać na tych samych warunkach ⓘ

Nie ⓘ

System prawny dla licencji ⓘ

Międzynarodowe ▾

informacje dodatkowe

Poniższe pola **nie są obowiązkowe**, jednak zamieszczone w nich informacje zostaną zapisane w generowanym przez nasz system kodzie HTML opisującym licencję. Pozwoli to użytkownikom utworu w pełni uznać autorstwo lub uzyskać dodatkowe informacje o utworze. ⓘ

W jakim formacie jest utwór: ⓘ

Tytuł utworu ⓘ

Przypisz utwór do imienia lub nazwy ⓘ

Przypisz utwór do URL ⓘ

URL oryginalnego utworu ⓘ

URL informacji o dodatkowych licencjach ⓘ

Rys. 51. Formularz wyboru licencji

Po uzupełnieniu danych i wyborze licencji, przechodzisz do strony w wygenerowanym kodem oraz trzema opcjonalnymi grafikami, które ilustrują wybraną licencję. Zaznacz jedną z nich, a z okna poniżej skopiuj fragment kodu HTML/XML (poniżej znajduje się również link do pomocy w języku ang.).

Oto wybrana przez Ciebie licencja

Wybierz rodzaj grafiki, którą chcesz mieć na swojej stronie:

Oto jak wybrana licencja będzie wyglądać na Twojej stronie:

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Unported.

Masz własną stronę WWW?

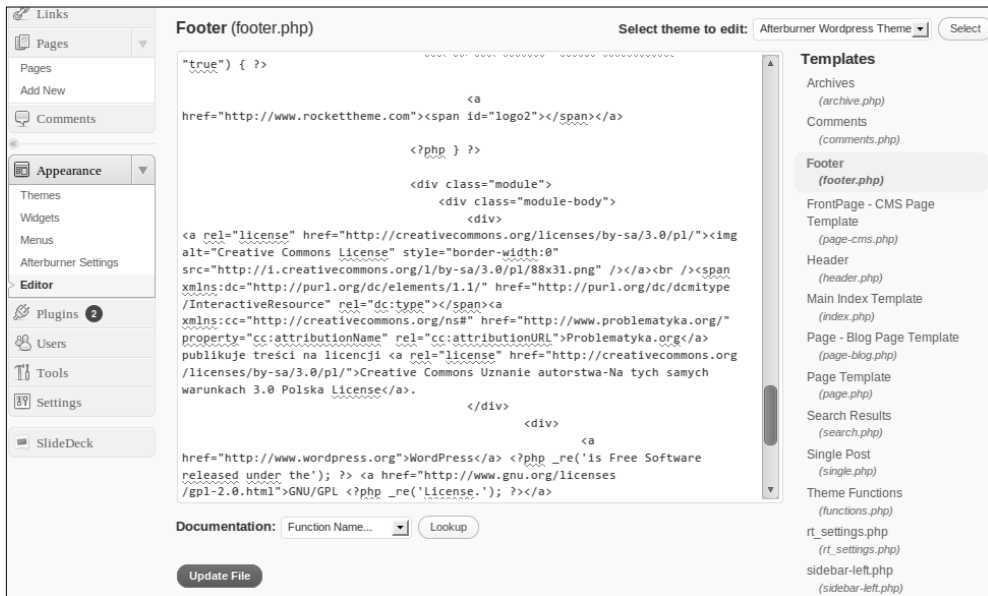
Skopiuj poniższy tekst i zamieść go w kodzie strony, aby inni użytkownicy wiedzieli na jakiej licencji udostępniasz swoje utwory.

```
<a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/"></a><br />Ten utwór jest dostępny na <a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/">licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Unported</a>.
```

Rys. 52. Wybór oznaczenia graficznego licencji

3. UMIEŚĆ KOD NA STRONIE WWW/WIKI/BLOGU

Wygenerowany kod możesz dodać do swojej strony na wiele różnych sposobów, najlepiej aby znalazły się w kodzie źródłowym strony. Przykładowo w systemie blogowym WordPress, w panelu administracyjnym należy wejść w zakładkę wygląd → edytor. Tutaj możesz wybrać w kodzie, który fragment strony chcesz zmienić. Kod licencji Creative Commons najlepiej dodać do pliku footer.php – będzie wówczas widoczny w stopce każdej podstrony.

Rys. 53. Umieszczenie kodu licencji CC na stronie bloga w systemie WordPress

Jeśli nie masz dostępu do kodu swojej strony lub nie chcesz dokonywać w nim żadnych zmian, możesz wykorzystać dostępną w większości systemów zarządzania treścią stron internetowych (tzw. CMS) do których należy też Wordpress) opcję **Widget**. Widgety to małe zewnętrzne elementy strony, które możesz do niej dodać. Kod licencji przykładowo możesz wkleić jako widget Tekst/HTML (w systemie Wordpress, w innych systemach CMS mogą znajdować się w innym miejscu lub mieć inną nazwę). Do widgetu, który jest pustym boksem wystarczy wkleić tekst i zapisać zmiany. Oba sposoby spowodują, że na Twojej stronie pojawi się symbol i tekst licencji według Twojego wcześniejszego wyboru.

Problematyka.org publikuje treści na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska License](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/).

4. OZNAKUJ POPRAWNIE UTWÓR

Wybierając licencję za pomocą narzędzia <http://creativecommons.org/choose/>, otrzymujesz również podstawowe oznaczenie, które zwykle da się umieścić w opracowanym materiale. Czasem jednak dobrze wiedzieć jak dostosować oznakowanie do swoich potrzeb.

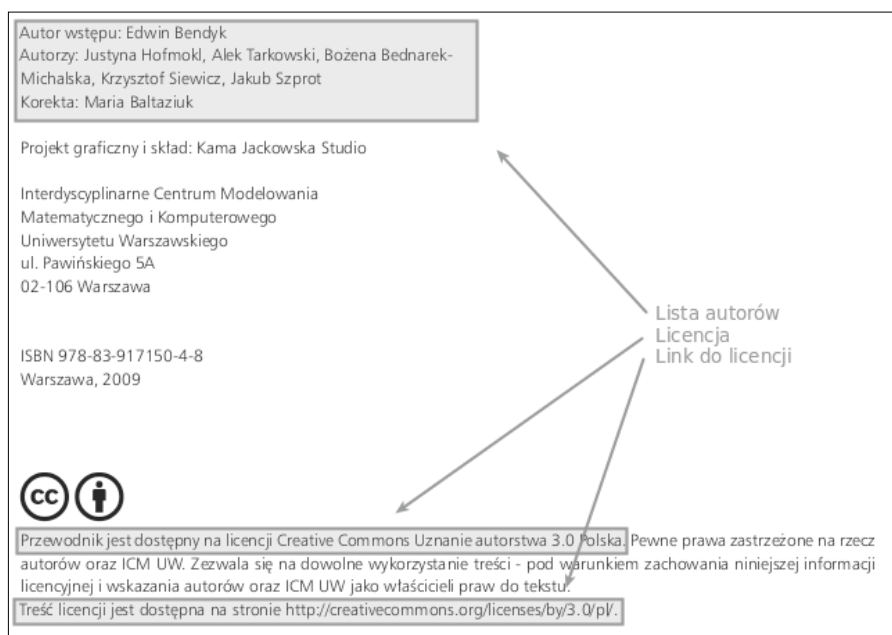
Podstawowe oznakowanie, zarówno dla materiałów umieszczonych w sieci, jak i w tradycyjnych publikacjach powinna wyglądać tak:

© [Lista autorów], licencja: [CC-BY 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>)

Do utworu zależnego, jeśli ma być udostępniony na innej licencji:

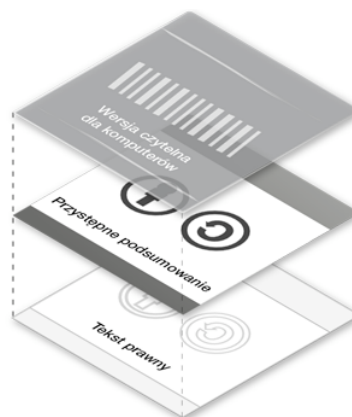
© [Lista autorów], źródło: [link do materiału oryginalnego] licencja źródła: [CC -BY 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>), licencja: (dowolna wg wyboru autora utworu zależnego).

Jak widać na przykładzie, zapis można modyfikować, pamiętając o konieczności umieszczenia wszystkich trzech podstawowych elementów: listy autorów, licencji oraz linki do treści licencji.

Rys. 54. Przykład oznaczenia licencji w publikacji drukowanej, *Przewodnik po otwartej nauce, 2009*

Publikacje online dzięki specjalnej architekturze licencji Creative Commons mogą być reprezentowane przez 3 warstwy licencji, ułatwiające ich zrozumienie zarówno dla ludzi i komputerów (np. wyszukiwarek). Dlatego tak ważne jest znakowanie utworów w jak najdokładniejszy sposób i z użyciem zarówno warstwy czytelnej dla człowieka (przystępne podsumowanie), jak i dla komputerów.

Rys. 55. Warstwy licencji Creative Commons

OZNACZENIE RÓŻNYCH FORMATÓW

Tekst – każdy plik tekstowy stworzony w edytorach tekstu obsługujących kod HTML (np. MS Word czy Open Office) pozwala na umieszczenie w pliku oznaczenia licencji z działającym linkiem do licencji. Dodatkowo programy OpenOffice i LibreOffice możemy wzbogacić o wtyczkę umożliwiającą dodawanie/czytanie informacji licencyjnej w plikach tekstowych. Więcej: <http://extensions.services.openoffice.org/en/project/ccooo>

Zdjęcia – poza oznakowaniem w miejscu publikacji (na Twojej stronie czy serwisie takim, jak Flickr) zdjęcia i grafiki posiadają możliwość uzupełnienia ich o metadane. W popularnych programach graficznych takich, jak PhotoShop, Gimp czy Inkscape można dodać do zdjęć i grafik informacje o autorze i licencji. Informacje te dostępne potem będą poprzez Właściwości pliku i czytelne dla innych programów czy wyszukiwarek internetowych. Większość przeglądarek zdjęć i grafik oferuje już narzędzia do przeglądania i modyfikacji metadanych grafik. Metadane zdjęć zapisywane są w plikach EXIF towarzyszących każdemu zdjęciu, możemy modyfikować je za pomocą takich programów, jak <http://www.sno.phy.queensu.ca/~phil/exiftool/>, a informacje o prawidłowym oznaczaniu znajdziemy w Wikipedii.

Do zdjęć można również dodawać graficzne oznaczenia autorstwa i licencji tzw. znaki wodne, należy jednak pamiętać, że mogą one utrudniać ponowne wykorzystanie zdjęcia. Znaki wodne są również odradzane dla materiałów umieszczanych w zasobach Wikipedii i Wikimedia Commons.

PDF, grafika - Oprogramowanie firmy Adobe obsługuje platformę metadanych XMP, która umożliwia proste umieszczanie w plikach metadanych np. dotyczących licencji. Użytkownicy systemu Windows mogą również skorzystać z programu CC PDF Converter, który dowolny plik w formacie PDF może dodatkowo oznaczyć metadany licencji i autorstwa. Program dostępny jest tutaj: <http://www.cogniview.com/cc-pdf-converter.php>.

Więcej o XMP <http://wiki.creativecommons.org/XMP>

Instrukcja stosowania licencji Creative Commons w XMP (w jęz. angielskim) http://wiki.creativecommons.org/XMP_help_for_Adobe_applications

Dźwięk (mp3) – większość programów do edycji plików muzycznych obsługuje również edycję metadanych, które dla plików dźwiękowych obejmują autorstwo i prawa autorskie. W programach takich, jak Audacity możemy edytować poszczególne dane lub stosować szablony w formacie XML.

4. PAMIĘTAJ O ZGODNOŚCI LICENCJI

Stosowanie dla materiałów edukacyjnych licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa lub Creative Commons Uznanie Autorstwa - Na Tych Samych Warunkach (oraz oczywiście materiałów pochodzących z Domeny publicznej) gwarantuje, że stworzone materiały będą miały największe możliwe oddziaływanie. Te rodzaje licencji pozbawiają materiały barier przed ich przetworzeniem, ponownym wykorzystaniem, kopiowaniem i dostosowaniem przez dowolne inne podmioty. **Warto pamiętać, że na tym właśnie polega siła współczesnej edukacji, która bez tych barier jest w stanie dostosować się do różnych potrzeb i dotrzeć tam gdzie wcześniej było to bardzo utrudnione, np. do osób niepełnosprawnych lub wykluczonych ekonomicznie i cyfrowo.** Dziś, jeśli tworzysz otwarte zasoby edukacyjne, dajesz szansę innym osobom na, np. przetłumaczenie ich lub zmianę formatu na wygodniejszy dla innych użytkowników.

Dlatego tak ważna jest również kompatybilność licencji wewnątrz materiału. Nie wszystkie licencje są ze sobą zgodne. Przykładem niech będzie ten przewodnik. Bazuje na wolnych treściach dostępnych głównie na licencjach CC BY i CC BY-SA. Dlatego musi być udostępniony na licencji CC BY-SA (jest to rezultatem warunku SA). Inne licencje będą powodować różnego stopnia ograniczenia. Wzajemne zależności zostały przedstawione w tabeli kompatybilności.

Kompatybilność licencji Creative Commons

prace na innych licencjach, które mogą z nich skorzystać

licencje użyte w dziele	PD	CC BY	CC BY SA	CC BY NC	CC BY NC SA	CC BY ND	CC BY NC ND
PD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CC BY	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CC BY SA	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗
CC BY NC	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✗
CC BY NC SA	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗
CC BY ND	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓
CC BY NC ND	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗

Rys. 56. Tabela kompatybilności licencji

Na przykład bazowanie na treściach na licencji CC BY-NC-SA i CC BY-ND-NC spowodowałoby, że przewodnik musiałby zostać opatrzony licencją CC BY-NC-SA, jego wykorzystanie ograniczyłoby się jedynie do celów niekomercyjnych, i wreszcie nie zezwalałoby na przerabianie i adaptacje, a to znacznie ograniczyłoby zakres jego wykorzystania. Jeśli jakieś utwory lub materiały, które chcesz wykorzystać w swoim podręczniku nie znajdują się w Domenie publicznej, nie są dostępne na otwartych licencjach i nie należą do Ciebie, możesz jedynie podać link do nich, jeśli znajdują się legalnie w sieci lub podać informację bibliograficzną o nich.

6. SPRAWDŹ CZY POPRAWNIE OZNACZYŁEŚ SWOJĄ TWÓRCZOŚĆ

Spółeczność sieciowa skupiająca się wokół Creative Commons rozwinęła narzędzia ułatwiające wykrywanie, czy dana strona WWW posiada zawartość dostępną na licencji Creative Commons. Aplikacje ułatwiają także poprawnie oznaczać autorstwo i licencję osobom chcącym z tej zawartości skorzystać.

Open Attribute

OpenAttribute, to efekt współpracy Mozilli i Creative Commons. Eksperymentalna wtyczka do przeglądarek internetowych (w tym momencie Firefox'a i Chrome'a).

Instalacja

Na stronie <http://openattribute.com/> najedź myszką na napis *Install* i kliknij na typ przeglądarki, z którego korzystasz, np. Mozilla Firefox. Po kliknięciu zostaniesz przekierowany na odpowiednią stronę instalacji dodatków dla przeglądarki. Ponownie kliknij na przycisk z napisem *Install* (lub *Add To Firefox*), dalej Twoja przeglądarka pokieruje Cię w procesie dodawania wtyczki (np. Firefox poprosi o uruchomienie ponownie przeglądarki).

Add-ons for Firefox > Extensions > OpenAttribute

OpenAttribute 0.9.6
by Nathan R. Yergler

Displays license and attribution information for Creative Commons licensed content.

+ Add to Firefox
Experimental

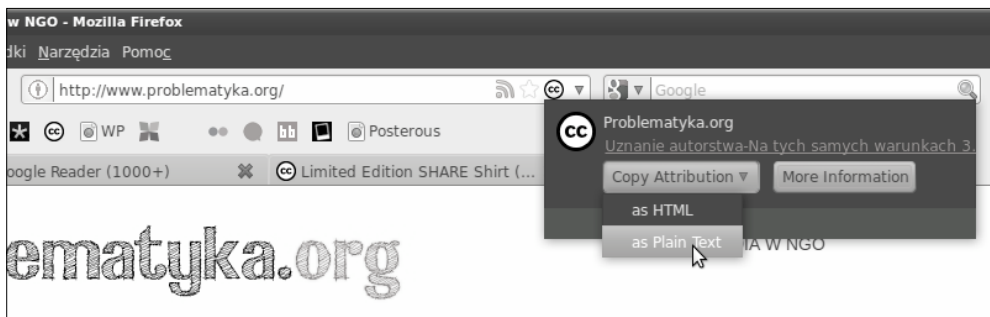
This add-on has been preliminarily reviewed by Mozilla. [Learn more](#)

Updated	April 10, 2011
Website	http://openattribute.com
Works with	Firefox 3.6 - 4.0.*
Rating	☆☆☆☆☆ 2 reviews
Downloads	3,033

Rys. 57. Instalacja aplikacji OpenAttribute

Działanie

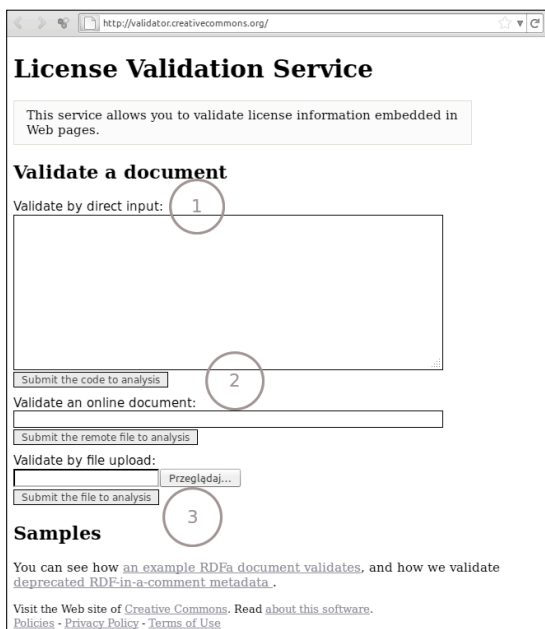
Jeśli strona zawiera treści na licencji Creative Commons, w pasku adresu wyświetli się ikonka CC, po kliknięciu na nią będziesz mieć możliwość skopiowania oznaczenia autorstwa i licencji jako tekstu lub kodu HTML. Możesz też kliknąć na Więcej informacji i przeczytać całość informacji zawartej w licencji.

Rys. 58. Pasek adresu strony z zainstalowaną aplikacją OpenAttribute

Creative Commons Validator

Validator to kolejne eksperymentalne narzędzie, które może pomóc w codziennej pracy z licencjami. Jeśli nie jesteś pewny czy Twoja strona lub dokument w formacie HTML są poprawnie oznakowane i czy umieszczona w nich licencja będzie zrozumiała dla maszyn (czyli np. wyszukiwarek internetowych), validator sprawdzi to za Ciebie.

Rys. 59. Sprawdzanie poprawności oznaczenia utworu licencją CC

W polu 1 możesz wkleić fragment kodu HTML z oznaczeniem licencji. W polu numer 2 możesz umieścić link, który zostanie sprawdzony przez validator, zaś w polu 3 możesz załączyć plik w formacie HTML (np. jeszcze nieopublikowany na naszej stronie dokument. Po wybraniu jednej z opcji klikamy na przycisk Submit (...), aby sprawdzić poprawność oznaczenia.

<http://validator.creativecommons.org/>

6. ŚLEDŹ OBECNOŚĆ MATERIAŁÓW W SIECI

Statystyki stron i pobrań

Google Analytics (<http://www.google.com/analytics/>) - popularny i proste po dodaniu do strony narzędzie do badania statystyk stron oferowane przez Google.

Piwik (<http://piwik.org/>) - open source oprogramowanie do analizy statystyk stron posiada bardzo bogate opcje obserwacji szczegółowych miejsc i ruchu na stronie.

Śledzenie treści

Alerty Google (<http://www.google.pl/alerts>) – umożliwiają śledzenie występowania słów lub fraz w wynikach wyszukiwania Google. Alerty wysyłają maile z najnowszymi wynikami, gdzie padają słowa lub frazy, które zdefiniujesz.

FairShare (<https://fairshare.attributor.com/fairshare/>) - zaawansowane narzędzie do śledzenia występowania treści online, umożliwia zdefiniowanie zakresu wykorzystania, który ma być śledzony, np. wyłącznie komercyjny.

7. SPRAWDŹ JAK BARDZO OTWARTY JESTEŚ

W ramach Koalicji Otwartej Edukacji został opracowany test otwartości (<http://otwartosc.koed.org.pl>). Test w kilku pytaniach sprawdza na ile publikacje jakie umieszczamy w sieci są otwarte. Po każdym pytaniu dostajemy informację na temat udzielonej odpowiedzi, a test kończy się jednym z 3 wyników, odzworowujących stopień otwartości. Dla tych instytucji, których polityka publikacji jest najbardziej otwarta przygotowaliśmy certyfikaty otwartości do zamieszczenia na stronach domowych.

Test otwartości

Czy zamieszczacie swoje publikacje w internecie?

Tak

Nie

Wyślij odpowiedź

Jeśli wasza organizacja tworzy publikacje, warto zdecydować się na zamieszczanie ich w internecie.

Publikowanie w sieci:

- jest niemal darmowe
- pozwala użytkownikom mieć do nich dostęp z każdego miejsca i w dowolnym czasie.
- jest bardzo elastyczne i pozwala wybrać dowolną formę
- to właśnie w sieci twoi odbiorcy szukają dziś potrzebnych informacji
- pozwala na dokonywanie błyskawicznych zmian i aktualizacji
- umożliwia dotarcie do znacznie szerszego grona odbiorców.

Rys. 60. Test na otwartość

DOSTĘPNOŚĆ ZASOBÓW W INTERNECIE

Jacek Zadrożny

WPROWADZENIE

Ten rozdział poświęcony jest dostępności treści w materiałach elektronicznych. Nie chodzi w nim jednak o fizyczną dostępność materiału lub nośnika, lecz dostępność samej informacji, która jest na tych nośnikach zawarta. Dla zrozumienia, na czym polega dostępność (ang. accessibility) przyjrzyjmy się zwykłemu plikowi tekstowemu zawierającemu tekst licencji CC-BY. Dopóki jest on w pliku elektronicznym (na przykład TXT) możemy z nim zrobić wiele rzeczy, a w szczególności przetworzyć tekst na inną formę: wydrukować na drukarce laserowej, przekonwertować do formatu PDF, odczytać na głos za pomocą syntezatora mowy lub przetłumaczyć za pomocą translatora Google. Za pomocą różnych technologii możemy przetworzyć go do innych form - zarówno cyfrowych, jak i analogowych. Jednak kiedy już go wydrukujemy, nasze możliwości dalszego przetwarzania spadają niemal do zera. W ten sposób otrzymujemy format, który jest tylko częściowo dostępny - wyłącznie za pomocą wzroku i tylko dla jednej, konkretnej osoby.

Tworząc materiały elektroniczne, w tym także otwarte, trzeba pamiętać o wszystkich potencjalnych użytkownikach. Takie podejście nazywane jest "**Uniwersalnym projektowaniem**", które oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania.

TECHNOLOGIE I STANDARDY

Obecnie dysponujemy szerokim wyborem formatów do przechowywania i dystrybucji informacji. Jednak nie wszystkie zapewniają taki sam poziom dostępności, więc ich prawidłowy wybór ma znaczenie dla późniejszego udostępniania. Poniżej kilka najważniejszych wraz z ich wadami i zaletami.

FORMATY

- **HTML** - zalety: specyfikacje są dostępne dla wszystkich, istnieje niezliczona liczba narzędzi do ich przetwarzania i każdy system operacyjny dysponuje przeglądarką interpretującą i wyświetlającą te formaty. Co jeszcze ważniejsze - istnieje wspianała dokumentacja opisująca tworzenie dostępnej treści w Internecie, a języki wyposażono w odpowiednie znaczniki i atrybuty.
- **PDF** - stał się standardem dystrybucji dokumentów elektronicznych. Do jego zalet należy dobra przenaszalność, ponieważ przeglądarki tego formatu powstały na wszystkie liczące się platformy systemowe. Firma Adobe zadbała także o wyposażenie tego formatu w interfejs dostępowy, dzięki czemu mogą z niego korzystać także niepełnosprawni użytkownicy sieci. Jednak format ten ma też swoje wady, do których należy słaba dokumentacja dotycząca dostępności formatu. W zasadzie opisano wyłącznie funkcje dostępne w komercyjnych narzędziach firmy Adobe.
- **Flash** - w tym wypadku dostępność treści można osiągnąć w zasadzie wyłącznie przez korzystanie z narzędzi firmy Adobe. Należy jednak podkreślić, że jest to jedna z najtrudniejszych do udostępnienia technologii i istnieje poważne ryzyko, że treść nie

będzie możliwa do odtworzenia w urządzeniach przenośnych, na niektórych systemach operacyjnych oraz dla technologii dostępowych dla osób niepełnosprawnych.

- **DAISY** - czyli Digital Accessible Information SYstem to format zaprojektowany do przechowywania książek w formie dostępnej dla osób mających kłopoty z czytaniem (osoby niewidome, słabowidzące, dyslektyczne). Format ten łączy w sobie zazwyczaj nagranie treści książki z systemem nawigacyjnym. Zaletą formatu jest bardzo wierne odwzorowanie układu pierwotnego książki: podziału na strony, rozdziały i inne elementy podziału oraz wyodrębnienie innych elementów jak przypisy i adnotacje.

TEKST

Stosunkowo najłatwiej stworzyć dostępny materiał tekstowy. Koniecznie trzeba przy tym pamiętać, że obraz tekstu (skan) nie jest tym samym, co tekst. Jest to jeden z najczęściej pojawiających się błędów dostępności. Poniżej wymienione są podstawowe zasady, jakie należy stosować w procesie przygotowywania materiałów, które zapewnią ich dostępność.

Stosowanie kolorów

Aby móc bez problemu odczytywać treść należy zachować odpowiedni **kontrast** pomiędzy tłem a czcionką. Bezpiecznie jest przyjąć, że tło powinno być białe, jasnoszare lub lekko żółte, a czcionki czarne lub granatowe. Dobrze też, jeżeli zastosowany format pozwala na zmianę kolorów przez użytkownika, na przykład przez odwrócenie kolorów.

Dosyć często zdarza się wyróżnianie informacji za pomocą koloru, by zwrócić uwagę czytelnika na jakiś fragment. Taka informacja powinna być przekazywana - oprócz koloru - jeszcze w inny sposób. Może to być **pogrubienie lub pochylenie liter**, ewentualnie zastosowanie dekoracji w rodzaju podkreślenia.

Czcionki

Trudno jest podać konkretne wytyczne co do kroju i wielkości stosowanych czcionek. Różne badania dają w tej mierze odmienne wyniki i trudno uznać, że któreś są bardziej wiarygodne od innych. Warto jednak mieć na uwadze, że istnieją różne rodzaje czcionek do różnych zastosowań. Na potrzeby publikowania w Internecie powstały takie kroje jak **Tahoma, Verdana czy Helvetica**, które - jak zapewnia producent - są łatwiejsze do **odczytu na ekranie** komputera. Z kolei na potrzeby **druku** stosuje się czcionki z rodzin **Times i Arial**. Zawsze warto też poeksperymentować, przy czym nie wolno dać się ponieść złudzeniu, że to co wygląda ładnie jest jednocześnie czytelne.

W wypadku dobierania wielkości czcionki dobrym kompromisem jest stosowanie **wielkości 11 lub 12 punktów**. Stosowana technologia powinna jednak dawać możliwość powiększenia czcionki przynajmniej dwukrotnie. Pozwala na to zarówno format HTML, jak i PDF, a także każdy format stosowany w edytorach tekstów. Zaleca się także, by **odstęp** pomiędzy wierszami tekstu wynosił przynajmniej **1,5 wiersza**.

Język

Prawidłowe zdefiniowanie języka pozwala oprogramowaniu dla osób niewidomych na przedstawianie się z mowy w jednym języku na inny. Tak więc dokument w języku polskim, zawierający fragmenty w języku angielskim może być prawidłowo odczytany za pomocą dwóch syntezatorów mowy.

Tworząc tekst należy także pamiętać o odbiorcach, którzy mniej wprawnie posługują się językiem polskim. Ta grupa jest większa, niż się przypuszcza, ponieważ tworzą ją: osoby głuche od urodzenia, o obniżonej normie intelektualnej, seniorzy i osoby, dla których język polski nie jest główną formą komunikacji. Do tych ostatnich należą obcokrajowcy i Polacy mieszkający za

granicą. Dla tych wszystkich osób skomplikowana składnia i specjalistyczne słownictwo może być barierą nie do pokonania. Warto zatem pisać zdaniami stosunkowo prostymi, stosować powszechnie znane wyrażenia, a inne wytłumaczyć. Warto także przynajmniej raz rozwinąć każdy skrótowiec i akronim stosowany w tekście, bo nie dla każdego musi on być zrozumiały.

MULTIMEDIA

Bardzo ważnym elementem informacji są materiały multimedialne, czyli operujące dźwiękiem oraz obrazem, a nie tekstem. Każdy taki materiał posiada zatem warstwę wizualną (obraz) lub dźwiękową lub obie z nich. Przy czym obraz może być statyczny (grafika) lub dynamiczny (animacje). Każda z tych warstw może być niedostępna dla jakiejś grupy odbiorców ze względu na ich niepełnosprawność lub stosowane rozwiązania techniczne. Jednak istnieją pewne możliwości zaradzenia temu zjawisku.

A zatem przez materiały multimedialne rozumiemy tutaj:

1. Grafikę, ilustracje i inne statyczne materiały zawierające warstwę wizualną.
2. Animacje, czyli dynamiczną informację wizualną, która nie zawiera dźwięku.
3. Materiały audiowizualne, które zawierają zarówno warstwę wizualną, jak i dźwiękową.
4. Dźwięk - zarówno nagrany, jak i transmitowany w czasie rzeczywistym, zawierający wyłącznie warstwę dźwiękową.

otwarta edukacja, otwarta kultura i
otwarte zasoby zawsze powinny iść
w parze z dostępnością.

Jeżeli odbiorca nie ma możliwości samodzielnie obejrzeć ilustracji, to należy dostarczyć mu odpowiednią informację w formie **opisu alternatywnego**.

Opis alternatywny nie jest tym samym, co podpis pod ilustracją, ponieważ ten służy jedynie skomentowaniu ilustracji i z zasady nie opisuje samego obrazu. Dlatego jeżeli **fotografia** przedstawia dwa psy rasy labrador, to możliwe opisy alternatywne mogą być następujące:

- dwa psy na ulicy;

- dwa psy rasy labrador na ulicy; -dwa psy na ulicy Marszałkowskiej;

- dwa psy rasy labrador, jeden czarny, a drugi biszkoptowy;

- dwa psy.

Jak widać opis alternatywny powinien być dobrany tak, by przekazywał istotną informację. Jeżeli ilustracja ma charakter czysto ozdobny, to informacja powinna być jak najbardziej skrótowa. Nie można jej jednak pominąć, ponieważ może się okazać istotna w komunikacji między użytkownikami. Mogą oni bowiem informować się o fragmencie książki, który znajduje się na stronie ze zdjęciem dwóch labradorów.

Jeżeli jednak ilustracja niesie istotną informację, to właśnie ona powinna być uwypuklona. Użytkownik powinien bowiem mieć równy dostęp do każdej informacji zawartej w materiale. W książce o rasach psów najistotniejszą jest informacja o tym, że psy są rasy labrador. Z kolei w podręczniku robienia zdjęć istotniejsze może być to, że psy są różnego koloru.

Animacje można skrótowo opisać jako filmy pozbawione dźwięku. Zatem mają one tylko warstwę wizualną, którą należy udostępnić. Można to zrobić za pomocą opisu alternatywnego, analogicznie do obrazów statycznych i często ta metoda się sprawdza. Jednak ta metoda nie zapewnia synchronizacji obrazu z opisem, co czasem ma swoje znaczenie. Gdy nie ma możliwości lub sensu dołączenia opisu alternatywnego w postaci tekstu, to jedynym rozwiązaniem jest zastosowanie audiodeskrypcji.

Audiodeskrypcja to technika, która dzięki dodatkowym opisom słownym udostępnia odbiór wizualnej twórczości artystycznej oraz pozwala osobom niewidomym poznawać widzialny dorobek kulturalny z zakresu sztuki plastycznej, teatralnej, scenicznej i filmowej. Podczas audiodeskrypcji opisywane są ważne, znaczące informacje wizualne takie jak: język ciała, wyraz twarzy, przebieg akcji, sceneria, kostiumy. Zwięzłe, obiektywne opisy scen pozwalają osobie niewidomej podążać za rozwijającym się wątkiem historii oraz usłyszeć i zrozumieć co dzieje się na scenie, ekranie, obrazie.

Technicznie audiodeskrypcja to dodatkowa ścieżka dźwiękowa, dołączana do materiału filmowego. Pełni ona funkcję opisu alternatywnego, tylko w odniesieniu do obrazu dynamicznie się zmieniającego. Z przykładem audiodeskrypcji można zapoznać się oglądając film "Katyń" Andrzeja Wajdy z płyty DVD. W wypadku dołączania ścieżki audiodeskrybującej należy pamiętać, że powinna ona umożliwiać odbiór ścieżki podstawowej (dialogów, muzyki) w najwyższym możliwym stopniu.

Materiały audiowizualne wymagają udostępnienia obu warstw informacji - zarówno wizualnej, jak i dźwiękowej. W wypadku warstwy wizualnej stosuje się audiodeskrypcję, natomiast warstwę dźwiękową można udostępnić na dwa sposoby: za pomocą pod-tekstu i tłumaczenia na język migowy.

Pod-tekst to nic innego, niż napisy wyświetlane najczęściej na dole ekranu. Zazwyczaj są zapisem list dialogowych, ale czasem uzupełniane są o dodatkowe informacje o efektach dźwiękowych. Warto pamiętać, że informacje słuchowe są bardzo ważne dla odbioru całości przekazu. Oglądając horror warto wiedzieć, że akurat wyje wilkołak lub że zegar wybija godzinę dwunastą. Z pod-tekstu skorzystają osoby głuche oraz inne, które nie mają możliwości odtwarzania dźwięku.

Tłumaczenie na język migowy jest techniką dosyć skomplikowaną i stosunkowo kosztowną. Polega ona na umieszczaniu obrazu osoby tłumaczącej treść warstwy dźwiękowej na język gestów rozumiany przez osoby głuche. Wedle mojej wiedzy nie ma obecnie żadnych automatów tłumaczących tekst na język migowy, więc zawsze należy nagrać tłumaczenie wykonywane przez człowieka, a następnie wmontować je w materiał audiowizualny.

KWESTIE PRAWNE

Z punktu widzenia prawa autorskiego audiodeskrypcja i tłumaczenie na język migowy stanowią opracowanie utworu, a jednocześnie naruszają jego integralność. Zarówno ścieżka audiodeskrybująca, jak i nagranie tłumaczenia na język migowy są także nowymi utworami w rozumieniu prawa autorskiego, więc przy zawieraniu umów z osobami, które je wytwarzają należy pamiętać o stosownych zapisach.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA

[1] Koalicja Otwartej Edukacji (2010), *Otwarta Edukacja*. Dostęp: <http://koed.org.pl/otwartosc/otwarta-edukacja/>, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY 2.5 Polska.

[2] Kostera, Agnieszka, Jarosław Lipszyc, Elżbieta Siewicz (2009), *Otwarte Zasoby Edukacyjne: Plan działania. Refleksje międzynarodowej społeczności - tłumaczenie na podstawie: Susan D'Antoni, Open Educational Resources: the Way Forward*. Tekst dostępny na licencji CC BY SA 2.5.

[3] ICM UW (2009), *Przewodnik po otwartej nauce*. Dostęp: <http://otwartanauka.pl/przewodnik-po-otwartej-nauce/>, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY 3.0 Polska.

[4] Gurel, Seth (2008), *Open Educational Resources. Educator Handbook*. Dostęp: http://wikieducator.org/OER_Handbook/educator_version_one, odczyt: 1.03.2012. Podręcznik dostępny w serwisie Wikiedukator na licencji CC BY SA.

[5] Stowarzyszenia Wikimedia Polska (2010), *Anatomia Wolnych Licencji*, 2010, oprac.: autor tekstu: Tomasz "Polimerek" Ganicz; korekta i redakcja tekstu: Agnieszka "Nova" Kwiecień; układ i dobór grafik: Leszek "Leafnode" Kurpiński. Dostęp: http://pl.wikimedia.org/wiki/Plik:Broszura_o_licencjach.pdf, odczyt: 15.08.2012, treść licencji udostępniona jako domena publiczna.

[6] Fundacja Nowoczesna Polska (2009), *Wolne Licencje*. Dostęp: http://wiki.wolnepodreczniki.pl/Wolne_Podr%C4%99czniki:Wolne_licencje, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY SA.

[7] Stosowanie licencji Creative Commons Uznanie autorstwa (oraz innych licencji Creative Commons) - Adaptacja materiału „Why CC BY?“, opracowanego po angielsku przez Creative Commons Learn (dostępnego pod adresem <http://learn.creativecommons.org/productions/>). Dostęp: http://wiki.creativecommons.org/images/8/85/Dlaczego_CCBY.pdf, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY.

[8] Wikipedia. Hasło Domena publiczna. Dostęp: http://pl.wikipedia.org/wiki/Domena_publiczna, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY SA.

[9] Bednarek-Michalska, Bożena, Alek Tarkowski, Barbara Szczepańska (2009), *Domena publiczna – co to takiego?* *Biuletyn EBIB*, nr 1 (101). Dostęp: http://www.ebib.info/2009/101/a.php?bednarek_tarkowski_szczepanska, odczyt: 1.03.2012.

[10] Definition of Free Cultural Works (2008), *Tłumaczenie polskie*. Dostęp: <http://freedomdefined.org/Definition/Pl>, odczyt: 1.03.2012.